

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

יש שואלים – בשביל מה צריך מלך? בשביל מה צריך רבי?
הרי לכל יהודי יש קשר ישיר לה!
הם צודקים! כל יהודי נמצא בקשר ישיר עם ה'.
הוא יכול לקיים את כל התורה והמצוות וגם לקבל את כל השפע
שהוא צריך, אך בלי רבי, בלי מלך, הכל הוא בחיצוניות
[מתוך השיעור "השפעת המלך לעם"]

כִּי־תבוא תשפ"ב

כִּי־תבוא ה'תשפ"ב

24 ערבים זה בזה
מלכות ישראל – תיקון המדינה
מעורבות ואחריות ציבורית

25 הניגון החסידי
מספר 523
ניגון מ'ח' מרחשון תשפ"ב

26 הסיפור החסידי
הפרה עלתה לשמים
רבי יחיאל מיכל מזולוטשוב

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
מכתב ברכה לקול היהודי ועצה להקאות

29 פֶּאָזֶז אָר טֵלֶזֶן
הַחִיּוֹת שֶׁל אֶלְגֵּל
רְזִי יִלְמָד אוֹתָנִי מֵהַ הַכְּנִיס חִיּוֹת
בְּעֶבְרָה הַרְצִינִי שֶׁל חֶדֶשׁ אֶלְגֵּל

04 את/ה קודם
נקודה מעובדת
המפתח לשלום בית אמתי

05 זוגיות שמים וארץ
שלום בית של בית הלל ובית שמאי
שינוי טבע בחתן ובכלה החל מהחתונה

12 השפעת המלך לעם
עיון במאמר רבי אייזיק מהומיל
התהוות ושכלול העולמות –
תפקידי המלך והתורה

20 תעלומת המלה גט
הערות במסכת גיטין
ששה טעמים לשם 'גט'

21 תורה ופרנסה
פרקי אבות – פרק ד משנה ה
לימוד לשמה וקבלת שכר

22 שובו בנים שובבים
קדושת לוי
כולם עושים תשובה

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות** היקרים. שבת **פרשת כיתבוא** כבר כאן, הכנה כמעט אחרונה לראש השנה, ועימה גליון מלא בכל טוב – **שיעורים, התוועדויות ועוד**.

מה בגליון?

שני שיעורים הממשיכים זה את זה מהשבת האחרונה:

השיעור הראשון הוא בגדר **קבלת פנים לחתן וכלה**, העוסק **בזוגיות המיוחדת של השמים והארץ** ושל בית הלל ובית שמאי במחלוקתם על סדר הבריאה (טעימה ממנו בנקודה המעובדת).

השיעור השני, המבוסס על **מאמר של רבי אייזיק מהומיל**, מרחיב את אותה סוגיה לכיוונים עמוקים העוסקים בהתהוות העולמות ובתיקונים, כשעיקרו דיון **בתפקידו של המלך**. לשיעור זה הוספות רבות שלא נדפסו לקוצר היריעה ותשלחנה אי"ה ברשימת התפוצה (שפרטי ההצטרפות אליה רשומות בעמוד המקביל ובגב). גם במדור **תיקון המדינה** תשלח גרסה ארוכה וחשובה.

יש לנו השבוע גם **מדור חדש**: בישיבות חב"ד, ובכללן הישיבות בראשות הרב גינזבורג שליט"א, עוסקים השנה במסכת גיטין. אחרי שבשבוע שעבר פרסמנו שיעור פתיחה למסכת, נפרסם אי"ה מדי שבוע **הערות במסכת גיטין** פרי עטו של הרב.

ובשורה טובה שמזמן לא זכינו לבשר: אי"ה במוצאי שבת הבעל"ט בשעה 11:00 תתקיים **התוועדות הכנה לסליחות באולם התלמוד-תורה בכפר חב"ד ואחריה מנין סליחות עם הרב. הציבור מוזמן (עזרת נשים פתוחה; שידור חי בקישורים הרגילים)**.

סדר לימוד לשבוע פרשת כיתבוא הבעל"ט: משנה יומא פרק ג'; נ"ך יומי, ספר ישעיה פרקים מו-נב.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

את/ה קודם!

כלל מציאותית יותר – עוסקת בצרכי הבית ומשתלמת בענייני העולם – אך עם החתונה נוספת לה דאגה רוחנית חדשה. אם עד כה היא בעיקר 'התבשמה' מענייני הרוח, כעת מוטלת עליה אחריות – "הכל מן האשה", היא המכתיבה את אוירת הבית ומכוונת ב"חכמת נשים" את מצבו הרוחני של בעלה. אם כן, הצהרת "ארץ קדמה" של האיש אומרת שעליו לדאוג לכל לראש לצרכיה הגשמיים של אשתו והצהרת "שמים קדמו" של האשה אומרת שבראש מעייניה נמצאת התקדמותו הרוחנית של בעלה.

אכן, לצד דעותיהם של הלל ושמאי מופיעה דעה שלישית (המיוחסת לרבי שמעון בר יוחאי, מחבר זוהר) – השמים והארץ נבראו כאחד, "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדו". החתן מקדים את הכלה והכלה מקדימה את החתן, אבל ביניהם עומד "השותף השלישי" ומביט בחבה בבני הזוג האוהבים והמשלימים זה את זה – הוא רואה את השוויון הפנימי שלהם ורוצה להשרות "שכינה ביניהם" דווקא בבית שמצליח לחבר רוחניות וגשמיות ולעשות לו יתברך "דירה בתחתונים". מבחינתו "יעמדו יחדו" – אשה ואיש, גשמיות ורוחניות – ורק כך יושלם העולם.

את ההשראה לכך מקבלים בני הזוג בעמידתם יחדיו תחת החופה, החופפת על שניהם כאחד, מחברת את הקידושין (הקשר הרוחני) והנישואין (הקשר הגשמי) ו'משחקת' בסדר שלהם – מקדימה במעשה את הקידושין לנישואין ובנוסף הברכה את הנישואין לקידושין: "מקדש עמו ישראל על ידי חפה [נישואין] וקדושין".

העולם כולו בנוי על זוגיות, החל מתחלת התורה: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". מי קדם למי – השמים או הארץ, האיש או האשה? בדבר זה נחלקו אבות העולם – בית הלל אומרים "ארץ קדמה" ובית שמאי אומרים "שמים קדמו".

גם בית שמאי ובית הלל הם זוג מובהק – בית הלל, שמצד החסד, הם יחסית הצד הזכרי ("זכר חסדו") ובית שמאי, שמצד הגבורה, הם יחסית הצד הנקבי ("אשה יראת הוי"). אם כן, כאשר בית הלל אומרים "ארץ קדמה" זו בעצם אמירת האיש 'האשה קודמת' וכאשר בית שמאי אומרים "שמים קדמו" זו בעצם אמירת האשה 'האיש קודם'. זהו המתכון המנצח לזוגיות טובה – כאשר האיש מקדים לעצמו את אשתו וצרכיה והאשה מקדימה לעצמה את האיש וצרכיו ודאי ישררו ביניהם אהבה ושלוש-בית אמתיים.

נוסיף להתבוננות עוד ממד: שמים וארץ הם גם רוחניות וגשמיות. החתן המתוקן שרוי עד חתונתו בבית המדרש, עסוק ב"תורה מן השמים" ובהשתלמות רוחנית. אכן, מרגע כניסתו לחופה והתחייבותו בכתובה לספק את צרכי אשתו מתחולל אצלו מהפך – כעת עליו לדעת ש"ארץ קדמה", עליו להיכנס לעולם הגשמי ולקיים בעצמו "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" ש"קדמה לתורה". לעומתו, הכלה בדרך

שיעור

שלום בית של בית הלל ובית שמאי

זוגיות שמים וארץ

קיצור מהלך השיעור

בשבת כי תצא נחגגה אצל הרב שבת חתן. מנקודת המוצא של שמות החתן והכלה (שרק רמז אחד שלהם מופיע כאן) 'המריא' הרב להתבוננות מעמיקה ב'**זוגיות**' שמתארים בית הלל ובית שמאי בין **השמים והארץ**, כשכל אחד מהם מדגיש דווקא את **הצד ההפכי** למהותו – שלו – מתאים לעבודת החתן והכלה **לשנות את טבעם** החל מהחתונה ולהקדים תמיד את בן הזוג. ההתייחסות הזו מולידה **מחול מתמיד** בין בני הזוג, שבמרכזו מופיע **השותף השלישי**, לפניו כולם **שויים לטובה** ולברכה.

אחרי **פרק א**, שעוסק בתורף הדברים, בא **פרק ב** שמראה כיצד משתקפים הדברים גם ביחס **לסוגית הגירושין** שמבליטה בדרך ממילא את **נקודת המוקד של הנישואין**. 'על הדרך' נחרזות **שלוש מחלוקות** של בית הלל ובית שמאי בדרך של "לשיטתייהו" דווקא **בהיפוך-התפקידים** ביניהם שמתואר כאן.

יצויין שבחלק נוסף של ההתוועדויות – הנדפס לקמן – יש עוד הרחבה במחלוקת הלל ושמאי לגבי **בריאת השמים והארץ** לפי מושגי העומק של החסידות, והדברים מתכתבים זה עם זה.

א. להקדים את בן הזוג

זוגיות הלל ושמאי

הלל ושמאי, כל אחד בפני עצמו, אינם כפולת שם הוי' ב"ה אבל הם כן כפולות 13 – **הלל** הוא ה פעמים **אחד** ו**שמאי** הוא **זך** פעמים **אחד**, סה"כ **זכה** פעמים **אחד**. יש מחלוקת יסודית של בית הלל ובית

אנחנו בשבת חתן של **יוסף ונרי** שיחיו. הגימטריא של השמות שלהם היא גם מספר של זוג שיכולה להיות עבודת חיים ללמוד אותו – **יוסף-נרי** בגימטריא **הלל-שמאי**. שני השמות

זהו מוסר השכל
לכל חיי הנישואין
- החתן צריך
להקדים את
הכלה וצרכיה
והכלה צריכה
להקדים את
החתן וצרכיו

כאשר כל החיים
החתן אומר
ש"ארץ קדמה"
והכלה אומרת
ש"שמים קדמו"
יש השראה של
"שכינה ביניהם",
מופיע השותף
השלישי שאומר
"יעמדו יחדו"

הגבורות"^ח). לעומת זאת, היחס בין שמים וארץ הוא חתן וכלה, כפשוטו^ט – השמים הם החתן המשפיע לכלה והכלה היא הארץ המשתוקקת אל בעלה. אם כן, כאשר בית הלל אומרים ש"ארץ קדמה" – החתן אומר שהכלה קודמת (כהנהגת בית הלל שמקדימים את דברי בית שמאי לדבריהם^י); וכאשר בית שמאי אומרים ש"שמים קדמו" – הכלה אומרת שהחתן קודם. זהו מוסר השכל לכל חיי הנישואין – החתן צריך להקדים את הכלה וצרכיה והכלה צריכה להקדים את החתן וצרכיו. יש גם דעה שלישית, של חכמים, ש"שמים וארץ כאחד נבראו"^{יב} – "קרא אני אליהם יעמדו יחדו"^{יג}. לפעמים כתוב בחסידות^{יד} שהדעה השלישית היא ממוצע בין שתי הדעות ולפעמים כתוב^{טז} שהיא השרש המשותף הגבוה יותר משתייהן (וכך הוא במאמר שנלמד היום^{טז}). כשחושבים על חתן וכלה, "יעמדו יחדו" היינו השותף השלישי. כאשר כל החיים החתן אומר ש"ארץ קדמה" והכלה אומרת ש"שמים קדמו" יש השראה של "שכינה ביניהם"^{טז}, מופיע השותף השלישי שאומר "יעמדו יחדו".

שמאי^{יא} לגבי בריאת העולם^כ: בית הלל אומרים ש"ארץ קדמה", כמו שכתוב "ביום עשות הוי' אלהים ארץ ושמים"^{כג}, ובית שמאי (לשון שמים) אומרים ש"שמים קדמו", כמו שכתוב בפסוק הראשון בתורה, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ"^{כד}. בריאת העולם בזעיר אנפין היא כל בנין בית נאמן בישראל. היחס בין הלל לשמאי הוא בין חסד לגבורה^{כה}, בין חתן וכלה – ה"פ אהבה של הלל הן ה חסדים שמתקבצים ביסוד כדי להמסר למלכות (כמו החתן שלנו, יוסף) ושמאי הוא "אשה יראת הוי'"^{כז} ("בנין המלכות מן

ח ע"ח שכ"ה שם ובכ"ד.
ט ע"פ תנחומא עקב י: שמו"ר מא. ו.
י כתיאור הפסוק "... אענה את השמים והם יענו [גם לשון מצוות עונה] את הארץ" (הושע ב, כג).
יא עירובין יג, ב.
יב ישעיה מח, יג (וראה חגיגה שם). הפסוק השלם הוא "ארץ יידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדו" – על אף ש"יעמדו יחדו", הרי אי אפשר לומר לכתוב שני דברים יחד וצריכים להקדים אחד מהם, והפסוק נוקט בסדר של "ארץ קדמה" – "ארץ יידי [יד שמאל] יסדה ארץ וימיני טפחה שמים" (וראה עוד בח"ב של השיעור). נמצא שדעת בית הלל קרובה יותר לדעת חכמים (באשר היא מופיעה בפסוק של "יעמדו יחדו"), ובית הלל גופא מקדימים את בית שמאי (שמאל) לעצמם (ימין), ודוק.
יג ראה פלה"ר בראשית יט, ב; אילך ופלה"ר תשרי קעו (ובעיקר קעת) ואילך (וראה נזר הקודש על בראשית רבה שם).
יד ראה תו"ח בראשית כט, ג; שער האמונה נד, ב.
טו חנה אריאל שופטים ד"ה "למען יאריך ימים" – ראה באריכות בח"ב של השיעור (נדפס לקמן).
טז סוטה יז, א.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיל גלעדי. לא מוגה. משיעור שבת חתן לקראת חתונת יוסף ונרי ש' אלברט. שבת כ"י תצא, י"ד אלול פ"ב (ח"א) – כפ"ח.
א בית שמאי בית הלל עולים ב"פ (ממוצע) כתר – כל אחד מהם הוא במדרגה של כתר. בית הלל שייכים לפנימיות הכתר, פרצוף דתיק יומין, בו "ארץ קדמה", ובית שמאי לחיצוניות הכתר, פרצוף אריך אנפין, בו "שמים קדמו". בפרט, בית הלל (חסד) הם בסוד פרצוף הגלגלתא, חסד דתיק המלושב בגלגלתא דאריך, ובית שמאי (גבורה) הם בסוד מוחא סתימאה, גבורה דתיק המלובשת בחכמה דאריך, ובלשון בעל עמק המלך היינו רישא דאין (מתאים למאמר הלל "אם אני כאן הכל כאן", הארת האני' של השכינה ברישא דאין) ורישא דאריך (כאשר ברדל"א, הראש השלישי שבכתר, מתקיים "יעמדו יחדו"), הכל כדלקמן בפנים.
ב חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.
ג בראשית ב, ד.
ד שם א, א.
ה ראה זהר ח"ג רמה, א; שער הגלגולים הקדמה לו.
ו ראה ע"ח שכ"ה דרוש ב. ובכ"מ.
ז משלי לא, ל.

החתן. לפי מנהג חב"ד אומרים גם בלידת בת "שתזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים" – מה התורה אצל הכלה? כתוב בלוח "היום יום"^כ שזו זכות התורה שלה בכך שהיא שולחת את בעלה ואת הבנים ללמוד תורה ומחכה לבעל. לפעמים היא שולחת את האיש ללמוד תורה במקום רחוק, הרבה זמן – כמו רחל ששלחה את רבי עקיבא ללמוד תורה – והיא מחכה לו ("באקרוי בנייהו לבי כנישתא

ובאתנוי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן"^{כא}). כלומר, האשה לא רק מבשלת לאיש – היא דואגת למצבו הרוחני. כאשר חז"ל אומרים "הכל מן האשה"^{כב} הכוונה הפשוטה שלהם היא למצב הרוחני של האיש (ועל האיש מצדו להכיר בכך, ולומר – כפי שאמר רבי עקיבא לתלמידיו – "שלי ושלכם שלה הוא"^{כג}).

מהי, בהקשר הזה, הדעה ש"כאחד נבראו"? מצב בו מכירים שגשמיות של יהודי היא רוחניות^{כד}, וממילא הדאגה של החתן לצרכיה הגשמיים של הכלה והדאגה של הכלה למצבו הרוחני של החתן עומדות כאחד. שוב, זהו גילוי של השותף השלישי שדואג לבני הזוג בכל הממדים, משווה אותם בכל ענייניהם ומשרה את ברכתו בבית.

כוונת החופה

מכל מה שנתבאר עד כה אפשר גם ללמוד כוונה פשוטה ויפה לזמן עמידת החתן והכלה תחת החופה:

עד החתונה החתן

היה 'שמימי' –
הוא ישב בישיבה
ועסק בתורה.
אבל כשהוא
מגיע לחתונה
הוא נכנס לעניני
הארץ, מוסר את
כל הענינים שלו
לטובת הכלה
ודאגה לצרכיה

מהפך הנישואין

ההסבר שדעת בית הלל ש"ארץ קדמה" היא הקדמה של החתן את הכלה ודעת בית שמאי ש"שמים קדמו" היא הקדמת הכלה את החתן אומר שבעצם יש כאן מהפך מהטבע הראשון – החתן שייך לשמים, אבל הוא מקדים את הארץ באהבתו לאשתו, והכלה שייכת לארץ, אבל היא מקדימה את השמים בדאגתה לבעלה.

באמת, זהו מהפך שצריך

להיות בחיי הנישואין אצל איש ואשה:

שמים וארץ הם גם, באופן פשוט, רוחניות וגשמיות. למה מתחייב החתן בחופה? הוא מתחייב לדאוג לגשמיות של הכלה – "שארה כסותה וענתה"^א, החיובים מהתורה, ושאר החיובים שיש בכתובה. עד החתונה החתן היה 'שמימי' – הוא ישב בישיבה ועסק בתורה. בכל השנים שלפני כן החתן מתכוון לחתונה – לא במחשבה על הדברים שיתחייב בהם בחתונה, אלא בהתמלאות בתורה וביראת שמים. אבל כשהוא מגיע לחתונה הוא נכנס לעניני הארץ, ואז הוא צריך לנקוט במדת החסיד – שאומר "שלי שלך ושלך שלך"^ב, מוסר את כל הענינים שלו לטובת הכלה ודאגה לצרכיה.

מה קורה אצל הכלה? היום יש את 'המהפכה השלישית'^ג, אז גם הבת לפני החתונה עוסקת בתורה, אבל פעם היו מתחתנים מאד מוקדם – ומה הכלה היתה עושה קודם? [מכינה נדוניה...] מתכוונת בגשמיות, לומדת אצל אמא שלה איך לנהל בית, עוסקת בעניני הארץ. מה אמור לקרות אחרי החתונה? כעת נמצאים השמים בראש מעיניה של הכלה – הרוחניות של

יז שמות כא, י; הלכות אישות פי"ב ה"א.
יח אבות פ"ה מ"י.

יט התועודות כ"ד טבת ע"ה ואילך. ראה לקוטי הלכות (ח"ח) סוטה פ"ג; שיחת ל"ג בעומר תש"ג, ועוד.

כ כ"ה מנחם"אב.

כא ברכות יז, א (וראה גם סוטה כא, א).

כב בראשית רבה יז, יב.

כג כתובות סג, א; נדרים נ, א.

כד ראה לוח "היום יום" ד"ך טבת (וכן שם ד"ך אלול).

איך אפשר להבין את דעת בית הלל - אם מישהי הקדיחה את התבשיל לגרש אותה?! דעת רבי עקיבא בכלל לא מובנת - שאם מישהו מצאה מישהי נאה מאשתו הוא יגרש אותה

גמורה בין גשמיות לרוחניות, כאשר הגשמיות של הזולת היא הרוחניות שלי וגם שלו. בפשט, "הפה" היינו קנין החופה, הנישואין לעומת הקידושין, אך ישנו פסוק אחד המזכיר "הפה" באופן מובהק של "יעמדו יחדו" - "כי על כל כבוד הפה"^{כט}. בפסוק זה, כמו שמוסבר במאמר החתונה^ל, ה"הפה" היא המקיף הרחוק שעל גבי מקיפי-חופות החתן והכלה בפרט (סוד הים הסתומה של הצלם, בסוד "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ"^{לא} בין החתן והכלה). "כבוד חתן" הוא אהבת החתן לכלה, המתבטאת בכך שהוא מקדים את הכלה (וזהו כבודו האמתי), ו"כבוד כלה" הוא אהבת הכלה לחתן, המתבטאת בכך שהיא מקדימה את החתן (וזהו כבודה האמתי), ו"על כל כבוד"^{לב} של שניהם חופפת החופה העליונה, נוכחות השותף השלישי שמגלה את חיבורם כאחד.

ב. מה חשוב בנישואין? המחלוקת בגירושין

יש עוד מחלוקת עיקרית של בית הלל ובית שמאי ביחס לנישואין, בסוגיא עיקרית שמופיעה בפרשת כי תצא שקראנו היום - בנוגע לגירושין. הרבי מסביר^כ שתכלית החידושים של התורה בנוגע לנישואין - קידושין וגירושין

בהקשר של חתונה, היחס בין השמים והארץ הוא גם היחס בין שני השלבים של החתונה - שני שלבים שנוהגים בימינו לקיים אותם בצמידות זה לזה^{כה}, כאשר עומדים תחת החופה - קידושין ונישואין. הקידושין, בהם הקשר בין החתן והכלה הוא שמימי-רוחני (קשר של קדושה והבדלה שמוסיפה התורה לנישואין ה'טבעיים'^{כו}),

והנישואין, שמביאים למימוש הקשר בין החתן והכלה בארץ, בחיים ביחד "כאורח כל ארעא".

על פי פשט, הקידושין

קודמין לנישואין -

"שמים קדמו", כדעת בית

שמאי. אך בנוסח ברכת

הנישואין, "ברוך אתה הוי'

מקדש עמו ישראל על ידי

הפה וקדושין", הנישואין

קודמים (כקושיא הידועה

בזה^{כז}), כדעת בית הלל!

ממילא, בזמן בו החתן

והכלה עומדים יחד תחת החופה מתגלה

שהשמים והארץ "יעמדו יחדו"^{כח} בהשוואה

אם הרבי נתן את השליחות - ודאי צריך להשאר בה. אם לא - אולי יש מקרים שמחליפים

[ורק מצדי] שתיים זו שמעתי (תהלים סב, יב; מכילתא בחדש ז) הקידושין והנישואין חלים באותו רגע ממש, רגע שלמעלה מהזמן הפועל את הנצחיות בקשר החתן והכלה.

כט ישעיה ד, ה.

ל ד"ה "לכה דודי" תרפ"ט.

לא ישעיה ט, ו.

לב "כל כבוד" היינו נ שערי בינה ולב נתיבות חכמה (סוד לבנון, אך בהקדמת הנוקבא לדכורא דוקא, "ארץ קדמה") וכן רומז "כל" למדת היסוד, "כי כל בשמים ובארץ" (דהיי"א כט, יא), המחברת את החתן והכלה. "על כל כבוד" עולה ז"פ הוי', יעקב, מדת התפארת דז"א ממנה מתחיל פרוצוף הנוקבא (כתר דנוקבא באחורי תפארת ז"א, בסוד "לעולם הוי' דברך נצב בשמים"), היינו שבתפארת נמצאים יחד הזכר והנקבה, "כתפארת אדם לשבת בית" (ישעיה מד, יג).

כה ראה גם עץ פרי כתובות, הקדמה למסכת פ"ב סי"א.

כו ראה פתיחת הלכות אישות לרמב"ם, לקו"ש חל"ט כי תצא ושיעור ש"ק ראה השתא (נדפס בנפלאות כי תצא).

כז ראה כתובות פ"א סימן יב ובהגהות אשרי שם (ועוד).

ראה גם עץ פרי כתובות, הקדמה למסכת פ"ב סי"ב, שיעור כ"ב שבט תשע"ח ועוד.

כח כשם שלא ניתן לומר ולכתוב שני דברים בזמנית - כנ"ל הערה יב - ודאי שלא ניתן לעשות שני דברים יחד, ולכן בפועל יש להקדים את הקידושין (עיקר החידוש של התורה, וראה בשיעור הנ"ל הערה כו), אך מנהג ישראל תורה להסמיך ככל שניתן את הקידושין לנישואין מבטא את המגמה הפנימית להגיע ל"יעמדו יחדו" של הקידושין והנישואין, ממש כשם שהחתן והכלה עומדים כעת יחדיו תחת החופה, כאשר בשרש העליון בו "אחת דבר אלהים

לפי בית שמאי
 "שמים קדמו",
 העיקר הוא 'זיווג
 מן השמים"
 של "בת גילו",
 ולפי בית הלל
 "ארץ קדמה",
 העיקר הוא 'זיווג
 מן הארץ' של
 "בחירת לבו",
 וצריך כל הזמן
 שתהיה בחירת
 הלב

להסביר^ל באותו אופן את המחלוקת של רבי יוחנן ורבי אבהו^{לח} (מקרה מיוחד, שתלמיד חולק על הרב, כמו שדברנו בעבר^{לט}): רבי יוחנן אומר שצדיקים גדולים מבעלי תשובה, "שמים קדמו", כדעת בית שמאי. צריך לבדוק אם יש עוד מקומות שרבי יוחנן נוטה לדעת בית שמאי. לעומתו רבי אבהו, תלמידו, אומר ש"במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", "ארץ קדמה". רבי אבהו דורש את הפסוק "שלוש שלום לרחוק ולקרוב"^מ, שמקדים את ה"רחוק" ל"קרוב". בשביל להעמיד את דעתו רבי יוחנן דורש את הפסוק בצורה 'משונה', שלא הייתי מבין לבד – "רחוק' שהיה רחוק מדבר עבירה... 'קרוב' שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו" – אולי לכן רבי אבהו חולק עליו, כי פשט הפסוק מסייע לו. [בפשט המחלוקת היא כמה יש בנישואין ממד של הכרח וכמה ממד של בחירה (כאשר לפני מתן תורה כל הנישואין היו בחירה, כמו שהרמב"ם אומר בתחלת הלכות אישות).] נכון. אם כן, שני הצדדים כאן הם כמו שאנחנו מסבירים^{מא} את היחס בין "בת גילו" ל"בחירת לבו" – לפי בית שמאי "שמים קדמו", העיקר הוא "זיווג מן השמים" של "בת גילו", ולפי בית הלל "ארץ קדמה", העיקר הוא 'זיווג מן הארץ' של "בחירת לבו", וצריך כל הזמן שתהיה בחירת הלב (דבר עוד יותר בולט לפי דעת רבי עקיבא, כמובן).

גט – היא להפוך את הנישואין לנצחיים. בכל זאת, יש גם מציאות של גירושין, כאשר בית שמאי, בית הלל ורבי עקיבא חולקים מתי יכול האדם לגרש את אשתו: "בית שמאי אומרים, לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה... ובית הלל אומרים, אפלו הקדיחה תבשילו... רבי עקיבא אומר, אפלו מצא אחרת נאה הימנה, שנתאמר והיה אם לא תמצא חן בעיניו"^{לב}.

איך אפשר להבין את דעת בית הלל – אם מישהי הקדיחה

את התבשיל לגרש אותה?! דעת רבי עקיבא בכלל לא מובנת – שאם מישהו מצאה מישהי נאה מאשתו הוא יגרש אותה. [הרב פעם אמר שבשליחות יכול להיות שאם אדם מצא שליחות נאה יותר הוא יחליף שליחות]. יש שיחה של הרב^{לז} שמסביר את שלש הדעות בשליחות ואומר שאין הלכה כרבי עקיבא... כנראה מדובר אם היא ממש נאה הימנה, שליחות נאה באיך ערוך. [אז מה למעשה?]. אם הרבי נתן את השליחות – ודאי צריך להשאיר בה. אם לא – אולי יש מקרים שמחליפים. בכל אופן, לגבי גירושין ההלכה היא כבית הלל^{לח}, כמו תמיד, אבל יש כאן 'נטיה' לבית שמאי – הרבי מביא בשיחה^{לד} שבזיווג ראשון אין למהר לגרש גם לדעת בית הלל כי "מזבח מוריד עליו דמעות"^{לו}. [אפשר לומר שיש בזה הבדל בין צדיקים לבעלי תשובה?]. גם היחס בין צדיקים ובעלי תשובה הוא יחס של שמים וארץ, לכן אפשר

לז ראה גם שיעור כ' כסלו פ"א.
 לח ברכות לד, ב.
 לט ראה שיעור ד' תמוז תשע"ח.
 מ ישעיה נז, יט.
 מא ראה מחול הכרמים סופ"ב.

לב גיטין פ"ט מ"י (סיום המסכת).
 לד לקו"ש ח"ד עמ' 1121 ואילך.
 לה ראה בנו"כ לרמב"ם הלכות גירושין פ"י הכ"א ובנו"כ לשו"ע אבה"ע קיט, ג.
 לו גיטין צ, ב.

לשיטתייהו

לעומתו, הלל נוהג לפי השיטה ש"ארץ קדמה" – קודם כל צריך לדאוג שהיום יהיה מה לאכול, שיהיה בשר על השלחן.

שיטת רבי עקיבא

נחזור למחלוקת של הגירושין: אם בית הלל נוקטים כאן ש"ארץ קדמה" – התבטיל הוא חשוב, שיהיה כל יום בשה, ואם "הקדיחה תבטילו" אפשר להתגרש – ובית שמאי נוקטים ש"שמים קדמו", כנראה שהדעה השלישית במשנה, דעת רבי עקיבא, היא בגדר "יעמדו יחדו".

נאמר רמז לכך שרבי עקיבא הוא השרש המשותף של הלל ושמאי: רבי עקיבא הוא משה רבינו של התורה שבעל פה^מ. משה רבינו, כרעיא מהימנא, הוא המחבר של שני המשיחים – משיח בן יוסף ומשיח בן דוד (שהם יחסית חתן וכלה, כמו הלל ושמאי)^מ. משה, "גואל ראשון", הוא גם "גואל אחרון", "מה שהיה הוא שיהיה"^מ – מה הרמז העיקרי של משה-משיח? על משיח נאמר "עד כי יבא שילה"^{מח} – "שילה" בגימטריא משה ובתוספת "יבא" עולה משיח. שילה היינו ראשי וסופי התיבות של שמאי-הלל [אמצעי התיבות עולים עא, ראש וסוף של עקיבא]. נכון. בכלל, איך יודעים שמשה הוא החיבור של הלל ושמאי? משה ר"ת מחלוקת-שמאי-הלל^{מט} או משה-שמאי-הלל^ל. איך כאן דעת רבי עקיבא היא השרש

לפי ההסבר שדעות בית הלל ובית שמאי בנוגע לשמים וארץ שייכות לחתונה, הם הולכים כאן "לשיטתייהו": לפי בית הלל "ארץ קדמה" – יש חשיבות גדולה לבסיס הגשמי של הנישואין, צריך שכל יום יהיה מה לאכול, ואם "הקדיחה את תבטילו" (בכוונה להקניטו^{מב}) זו יכולה להיות סבה מספקת להתגרש. ב"ארץ קדמה" החתן צריך לדאוג לגשמיות של הכלה, אבל כשהראש הזה משתבש גם בעיה בגשמיות יכולה לגרום לגירושין. לעומת זאת, לדעת בית שמאי, "שמים קדמו" – רק סבה רוחנית מצדיקה גירושין (ואזי מצוה לגרש, כפי שאומר רש"י על הפסוק^{מג}).

באיזו מחלוקת נוספת אפשר לראות את ה"לשיטתייהו"? יש מחלוקת יסודית של שמאי והלל עצמם לגבי שבת: "אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה ואומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו

לפי בית הלל יש חשיבות גדולה לבסיס הגשמי של הנישואין, צריך שכל יום יהיה מה לאכול, ואם "הקדיחה את תבטילו" (בכוונה להקניטו) זו יכולה להיות סבה מספקת להתגרש

שכל מעשיו לשם שמים שנאמר 'ברוך ה' יום יום'^{מד}. רואים כאן שאכלו בשר כל יום – זהו האוכל. פעם בשביל לאכול כל יום בשר אנשים היו נוסעים לאמריקה, היום יש גם בארץ... בכל אופן, גם כאן שמאי נוהג לפי השיטה ש"שמים קדמו" – קודם כל צריך לדאוג לכבוד שבת, לענייני הרוחניות. [אבל למעשה הוא נוהג כמו רבי עקיבא – "מצא אחרת נאה הימנה"...].

מב ראה תפא"י שם.

מג דברים כד, א. ע"פ גיטין הנ"ל הערה לו.

מד ביצה טז, א.

מה ע"פ סנהדרין פו, א; שער הגלגלים הקדמות לו ולח. ראה כלל גדול בתורה עמ' צה ואילך.

מו זהר ח"א כה, ב. ראה ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" מהרה"צ ר' הלל מפאריטש (נדפס במגיד מראשית אחרית).

מז קהלת א, ט. ראה מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן סה. מח בראשית מט, י.

מט מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן עד. ראה לקומ"א נו, ח. מחלוקת שמאי הלל עולה 1000, סוד אלף אורות שקבל משה במתן תורה (ספר הליקוטים כי תשא).

נ ראה אמרי אמת שמח"ת תרס"ד. משה שמאי הלל עולה ["אשר עשה משה] לעיני כל ישראל" – סיום-תכלית התורה (בפעולת העשייה התיקון של משה).

המשותף? אצלו הכל ברמה של שלמות, הגשמיות והרוחניות גם יחד, הכל כולל את רצון ה', ואם זה לא המצב – צריך למצוא משהו נאה באיך ערוך שתהיה בו השלמות הזו.

הַלּוֹמֵד עַל מִנְתְּ לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ היסוד כולל את כל מדות הלב והמלכות מקבלת את השפעת כל עשר הספירות – הכל הוא בשביל המלכות.
- ◆ למלכות "לית לה מגרמה כלום", אך מכח ה' היא מאירה כנר – "הוי' אור לי".
- ◆ החתן צריך לומר "ארץ קדמה" – להקדים את הכלה; הכלה צריכה לומר "שמים קדמו" – להקדים את החתן; ואז מופיע ביניהם השותף השלישי ואומר "יעמדו יחדו".
- ◆ עד החתונה עוסק החתן בעיקר בתורה – אך מהחתונה עליו לומר "ארץ קדמה" ולדאוג לצרכיה הגשמיים של אשתו, כפי שהוא מתחייב בכתובה.
- ◆ עד החתונה עוסקת הכלה בעיקר בהכנות הגשמיות – אך מהחתונה עליה לומר "שמים קדמו" ולדאוג להתקדמות הרוחנית של בעלה, שהרי "הכל מן האשה".
- ◆ השותף השלישי מגלה ש"יעמדו יחדו" – אצל יהודי גם הגשמיות היא רוחניות – והבית מתברך בכל העינים.
- ◆ שמים וארץ הם קידושין (קשר קדוש-שמימי) ונישואין (קשר ממשי-ארצי).
- ◆ הקידושין קודמין לנישואין ("שמים קדמו") אך בברכת האירוסין מקדימים חופה לקידושין ("ארץ קדמה").
- ◆ כוונת החופה: החתן והכלה "יעמדו יחדו" בקידושין (שמים) ובנישואין (ארץ) – הגשמיות והרוחניות שלהם מתכללות ומתברכות יחדו לכל ימי חייהם.
- ◆ יש להתרחק מגירושין עד הקצה האחרון.
- ◆ על האדם שזכה שליחות מהרבי להתעקש על שליחותו גם אם מצא אחרת נאה הימנה.
- ◆ במקרים מסוימים שיש שליחות נאה באיך-ערוך על האדם להחליף את שליחותו.
- ◆ החשבת הארץ-הגשמיות אצל בית הלל גורמת לכך שגם הקדחת התבשיל יכולה להיות עילת-גירושין ולדאגה לאוכל דבר יום ביומו.
- ◆ החשבת השמים-הרוחניות אצל בית שמאי גורמת לכך שגירושין הם רק כאשר יש פגיעה בדיני התורה ושקודם כל יש לדאוג למאכל לכבוד שבת.
- ◆ רבי עקיבא דורש "יעמדו יחדו" – חיבור מושלם של הגשמיות והרוחניות בחיי הנישואין.
- ◆ רבי עקיבא הוא משה רבינו של התורה שבעל פה – הכח המחבר את שמאי והלל (ואת שני המשיחים).

השפעת המלך לעם

קיצור מהלך השיעור

במסגרת שיעורי שבת כ־תצא הוקדש מקום נרחב ללימוד על פי מאמר ב"חנה אריאל" לרבי אייזיק מהומיל זצ"ל. לנושא העיקרי היה התכלית של **העמדת מלך**, באומות ובעיקר בישראל, אך לכך קדמה התבוננות עמוקה ביחס בין **התהוות העולמות לשכלולם** דרך התבוננות בדעות השונות ב**סדר בריאת שמים וארץ** והיחס בין **התורה וישראל** (כהמשך לח"א של השיעור, שנדפס לעיל). אחרי ההתבוננות הזו, לה מוקדש **פרק א**, עוסק **פרק ב** בנושא העיקרי – **כח ההשפעה הפנימי** של המלך לעם. המלך, דווקא בהיותו בשמחה וטוב לבב, **משפיע משלמות הפנימית** לבני עמו, חסרי השלמות. ההתבוננות מתרחבת ל**שלוש בקשות "תנה לנו"** של עם ישראל, ששיאן **בקשת מלך**, כשנקודת הכל היא שהדאגה ל**גשמייות** של עם ישראל היא ההקדמה המתאימה להשפעת **אלקות פנימית** ויחוד אמתי עם ה'. הלומד המעמיק מוזמן ללמוד גם את דברי רבי אייזיק במקורם ולהבין טוב יותר את החידושים שנוספו עליהם בשיעור.

ארץ ושמים^ב, ובית שמאי (לשון שמים) אומרים ש"שמים קדמו", כמו שכתוב בפסוק הראשון בתורה, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ"^ג. יש גם דעה שלישית, ש"שמים וארץ כאחד נבראו", "קרא אני אליהם יעמדו יחדו"^ד. זהו נושא שמדובר עליו הרבה בחסידות^ה,

ב בראשית ב, ד.

ג שם א, א.

ד ישעיה מח, יג. חגיגה שם.

ה ראה ח"א של השיעור (נדפס לעיל) וש"נ.

א. ארץ ושמים – בריאה ושכלול

התהוות ושכלול הבריאה

יש מחלוקת יסודית של בית הלל ובית שמאי לגבי בריאת העולם^א: בית הלל אומרים ש"ארץ קדמה", כמו שכתוב "ביום עשות הוי' אלהים

נרשם (מהזכרון) ע"י איתואל גלעד. לא מוגה. שבת כי תצא, י"ד אלול פ"ב (ח"ב) – כפ"ח.

א חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

ישראל והתורה

אצל בית הלל קודם כל חשובה ההתנהוות של הארץ – התנהוות העולמות בכלל ועם ישראל בפרט. מבחינתם, "דרך ארץ קדמה לתורה"^א – הדאגה ל"דרך ארץ" של יהודי, לבריאותו וטובתו הגשמית, קודמת לתורה. ישראל נקראים "ארץ"^ב ובמחשבה "ארץ קדמה". לעומת זאת, אצל בית שמאי התורה קודמת – "תורה מן השמים"^ג, "שמים קדמו". זו הגישה של השמאל (בתורה) – שיש תורה מן השמים שקודמת למציאות^ד, שיש כללים שהכל צריך להתנהל רק לפיהם.

כמובן, גם בית הלל מודים שהתיקון הוא על ידי התורה – אבל הם מקדימים את עצם ההתנהוות לתיקון, כפי שעלה במחשבה. מאידך, גם בית שמאי מודים שבמחשבה הקדומה, לפני הצמצום, ישראל קדמו לתורה^ה, אבל אחרי הצמצום – כשמדובר על סדר התיקון בפועל ולכתחילה – "ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"^ו, התורה קודמת לישראל ומנהיגה מתקנת אותם (ורק בדיעבד נזקקים לקשר השלישי, הקשר הישיר בין ישראל לקוב"^ה, שמתגלה בעבודת התשובה, כנודע^ז).

לכן בית הלל מקילים ובית שמאי מחמירים – לפי בית הלל העיקר הוא קודם כל מציאות בריאה ושמחה, שיש לה את כל מה שהיא צריכה, לא צריך להכביד בדרישות, אפשר להקל, ואילו לפי בית שמאי צריך לתקן את המציאות, להחדיר בה בטול, ולשם כך צריך להרבות באיסורים וחומרות.

לאור כל זאת, מהי דעת חכמים, ש"כאחד נבראו"? מדרגת "יחיד" שלפני הצמצום^ח,

ויש בחנה אריאל מאמר של רבי אייזיק מהומיל – שאנחנו, בשיבת שכם, אוהבים ללמוד את הדברים שלו – המסביר את המחלוקת הזו בעומק:

על פי דעה נוספת במדרש שם^א, "לבריאיה השמים קדמו... ולשכלול הארץ קדמה", הוא אומר שדעת בית הלל ש"ארץ קדמה" היינו קדימה במחשבה, שכל המציאות מתחילה ממחשבת "אנא אמלוך"^ב שלפני הצמצום. עלה ברצונו של ה' למלוך והכלל הוא ש"אין מלך בלא עם"^ג – אי אפשר להיות מלך על בנים וגם לא על שרים, כמו שכתוב הרבה פעמים בחסידות. מלכות היא התנשאות עצמית וצריך ריחוק בערך בין העם לבין המלך. הריחוק של העם כולו מהמלך הוא שוה – יש לעם מכנה משותף, שכולם חסרי-שלמות, שהמלך צריך להשלים (כדלקמן עוד). לכולם יש את המום הגדול של המודעות העצמית הנפרדת – כולם רחוקים מה'. כשבית הלל אומרים ש"ארץ קדמה" הם מתכוונים לכך שהתנהוות המציאות, הרחוקה והחסרה, תלויה במחשבת "אנא אמלוך".

לעומת זאת, בית שמאי אומרים ש"שמים קדמו" במעשה, שפירושו שכלול העולמות. התנהוות המציאות נובעת ממחשבת "אנא אמלוך", אבל אחרי שמתהווה מציאות עם חסרון-שלמות, עם המום של המודעות העצמית, צריך לתקן ולשכלל אותה – איך? על ידי החדרת בטול. התכלית של התורה היא לתקן את המציאות – תורה בגימטריא **בטול** פעמים **אהבה**. גם אצל בית **שמאי** התיקון הוא באהבה, הם בעצמם כפולה של **אהבה** (כנ"ל), אבל עם הרבה בטול. שכלול המציאות נקרא גם תיקון שלה וגם עשייה – לכן מצוות התורה הן מצוות מעשיות.

יא ויקרא רבה ט, ג; תנודב"א פ"א.

יב ע"פ מלאכי ג, יב. ראה דרך ארץ זוטא פרק השלום א.

יג סנהדרין פ"י מ"א.

יד ויקרא רבה יט, א ובכ"ד.

טו ראה עמק המלך ש"א פ"ב.

טז זר ח"ג עג, א.

יז ראה שיחת כי תבוא תנש"א.

יח ראה שער היחוד פ"א. ועוד.

ו חנה אריאל ס"פ שופטים ד"ה "למען יאריך ימים על ממלכתו".

ז ראה גם מדרש שמואל ה.

ח ע"פ מלכים"א, ה.

ט רבינו בחיי בראשית לח, ל ובכ"ד.

י ראה גם תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז. ובכ"מ.

המחדירות בטול במציאות מגלות את האמת הזו וכך מתקנות את המציאות.

"כי חפץ חסד הוא"

איך רבי אייזיק מסביר את הדעה השלישית, של חכמים, ששמים וארץ נבראו יחד? כמו שכבר אמרנו, אף שלפעמים מוסבר בחסידות שהדעה הזו היא ממוצע, הוא אומר כאן שהיא השרש שגבוה משתי הדעות האחרות ומסביר שהשרש שלה הוא ב"כי חפץ חסד הוא"^כ, מדרגה באור אין סוף שלפני הצמצום שהוא קורא לה כאן עצמות (ורמז מובהק: "כאחד נבראו" עולה "כי חפץ חסד הוא"!.) כתוב^כ, כמו שגם דברנו לאחרונה^כ, שעל העצמות אפשר לומר שהיא "עצם הטוב". כאן הוא אומר שיש שם גם רצון, ולא סתם רצון אלא חפץ, שהוא רצון שמלובש בו תענוג^כ.

לפי מה שהוא מסביר, מצד המדרגה הזו "יעמדו יחדו" – אין הפרש בין התהוות העולמות לשכלול העולמות. השכלול והתיקון הוא לא "בטול היש", שדורש עבודה, אלא "בטול בעצם", גילוי שעצם ההתהוות היא כרצון ה' – וממילא השמים והארץ "כאחד נבראו". על המדרגה הזו כתוב "אני לדודי ודודי לי"^ל – רבי אייזיק מסביר שאין כאן שני שלבים נפרדים (בהם ה"אני לדודי" של הכלה קודם ל"דודי לי" מצד החתן), אלא ששני השלבים באים כאחד ממש^ל, "יעמדו יחדו", ורק מכיון שבדיבור שלנו אי אפשר לומר אותם ביחד הפסוק מבטא אותם בזה אחר זה (על דרך "זכור^ל ושמור^ל בדבור

בה "ישראל אורייתא [וקוב"ה] כולא חד"^ט ממש. רבי אייזיק מסביר שעל מדרגה זו נאמר "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"^כ, "ישראל עלו במחשבה"^כ – במדרגה זו ה' משתעשע עם נשמות הצדיקים, הבטלים אליו בעצם, ושם גם מקור בחירת ה' בגוף היהודי^כ (במדרגה זו, כפי שיוסבר בסמוך, ההתהוות והשכלול באים כאחד, כשהכל בעצם כרצון ה').

"עצם והתפשטות" ו"העלם וגילוי"

את הדברים האלה אפשר להסביר עם שני צמדי מושגים שאדמו"ר הזקן מחבר ביניהם ורבי הלל מסביר הרבה^כ – "עצם והתפשטות" (צמד מושגים שאדמו"ר הזקן מקדיש לו ארבעה משלים) לעומת "העלם וגילוי" (צמד מושגים המתבאר באמצעות חמשה משלים):

ההתהוות בנויה על עצם והתפשטות – יש התפשטות מה', שככל שהיא הולכת ומתרחקת נוצר הפער שמאפשר בריאה של העם. העצם הוא השלם והכולל את הכל וההתפשטות היא רחוקה וחלקית, חסרת-שלמות בלשון רבי אייזיק, וכך מתהווה העם. המלה **עצם** רומזת בעצמה לענין של "אין מלך בלא עם" – יש בה **צ**, בגימטריא **מלך**, בתוך אותיות **עם. המלך** הוא העצם הנצב במרכז – בסוד "נצב מלך"^כ ("הנה הו' נצב עליו"^כ ובתוכו) – וה**עם** הוא ההתפשטות שמקיפה אותו מרחוק, זקוקה לכך שהוא ישפיע בתוכה את השלמות שהיא חסרה (כמו שעוד נרחיב).

לעומת זאת, התיקון-שכלול-עשייה של המציאות היינו גילוי ההעלם – מצד האמת הכל קשור לה' ובטל אליו, והנחיות התורה

יט כנ"ל הערה טז. ראה גם זהר ח"א כד, א; ח"ב ס, א; תקו"ז; ו. כד. ובכ"מ.

כ בראשית רבה א, ד; תנ"ב"א פ"ד ופ"א.

כא זהר ח"ב קח, ב ועוד.

כב ראה תניא פמ"ט.

כג לקו"ב לשער היחוד פ"ג ועוד.

כד מלכים"א כב, מח.

כה בראשית כח, יג.

כו מיכה ז, יח.

כז ראה גם **שיעורים בסוד** ה' ח"ג עמ' שכג (וסידור עם דא"ח ד"ה "ומעתה יש להבין במ"ש זכר רב טובך").

כח שיעור ליל ש"ק פרשת עקב (כ"ב מנ"א) השתא – נדפס בגליון שופטים.

כט לקו"ת שה"ש כח, ד ובכ"מ.

ל שיר השירים ו, ג.

לא ראה גם שיחות שבת ראה תש"נ ותנש"א, ושיעור כ"ו אב השתא.

לב שמות כ, ז.

לג דברים ה, יא.

אם מישהו מורד במלך הוא מעציב אותו, פוגע בשלמות ובשמחה שלו, והמלך לא יכול להשפיע לעם

רבי אייזיק אומר שבהתהוות העולמות כולם שוים. כמו שאמרנו, ביחס למלך וההתנשאות העצמית שלו כל העם רחוק במרחק שבאין ערוך – כולם שוים בכך שהם חסרי-שלמות, בעלי מום של מודעות עצמית, וזקוקים להשפעת

השלמות של המלך.

יש דין מיוחד שמי שמורד במלך – המלך רשאי להרוג אותו^{מג}. מה מיוחד בדין הזה? במה הוא שונה מכל חיובי המיתות שבתורה? בכל דיני התורה, כדי להרוג מישהו צריכים עדים והתראה, אבל המלך יכול להרוג גם בלי עדים והתראה^{מד}. למה? המלך משפיע שלמות לעם, ולשם כך הוא צריך להיות בהרגשה של שלמות ושמחה – "שיהיה המלך שפוי בדעתו ולבו בהרחבה וכלום חסר מבית המלך, שאז הוא מוכן לקבל אור פני מדת המלכות דאלקות". אם מישהו מורד במלך הוא מעציב אותו, פוגע בשלמות ובשמחה שלו, והמלך לא יכול להשפיע לעם "לכן צריך לדחות מפניו כל דבר המחליש דעתו ומונע מלשרות עליו אור פני מלכות שמים". ההשפעה של המלך כל כך חשובה לעם כולו, חשובה לכלל, שהפרט שעלול להעציב את המלך נדחה מפניה ונהרג כדי שהמלך ישאר שמח ויוכל להשפיע לכלל. דוגמה עיקרית לזיקה בין שמחת המלך ויכולתו להשפיע רואים אצל שאול המלך, שהסימן לכך שנלקחה ממנו המלכות בפנימיות היה ששרתה עליו רוח רעה^{מה} – מאז התנהג בעוינות לדוד, מתוך עצבות ופרנויה, שהן היפך תכונות המלך, וממילא לא היה מסוגל יותר להשפיע פנימיות לעם ומשם הוא התדרדר והלך (כאשר יכולתו של דוד להקל על שאול בניגנתו^{מו} היתה הארה

מג הלכות מלכים ומלחמותיהם פ"ג ה"ח.

מד הלכות סנהדרין פ"ח ה"ו (וראה ריטב"א ב"מ פג, ב).

מה שמואל"א טז, יד.

מו שם פסוק כג.

אחד נאמר^{לד}, מה שבלתי אפשרי לפה שלנו לבטא ולאזן שלנו לשמוע^{לה}.

כתוב "אחור וקדם צרתני"^{לו} – ה"אחור" הוא התהוות העולמות וה"קדם" הוא שכלול העולמות, הבטול הפנימי (ובפסוק "אחור וקדם" ה"אחור")

קודם ל"קדם" – "ארץ קדמה", כדעת בית הלל). אבל כמו שכתוב ש"לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא"^{לז} ככה כתוב^{לח} גם שבמדרגה הזו של "חפץ חסד" אין אחור, הכל קדם-פנים (על דרך לוחות הברית שהיו לגמרי בחינת פנים^{לט}, "מזה ומזה הם כתבים"^מ). ב"לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא" ההסבר^{מא} הוא שלא שאין שמאל בכלל, אלא שהשמאל הוא עוד יותר ימין מהימין. גם כאן, במדרגה של "יעמדו יחדו" יש גם את האחור וגם את הפנים, גם את ההתהוות וגם את השכלול, אבל האחור הוא עוד יותר פנים מהפנים – ההתהוות היא גילוי של רצון ה' בעצם (כמו שכתוב^{מב} שהעצמות משתקפת בגשמיות, בארץ, יותר מאשר ברוחניות).

ב. מלך – השפעה פנימית כלל ופרט

נגיד כעת עוד כלל גדול שעולה מהמאמר:

לד ראש השנה כז, א.

לה ואף על פי כן, יש משמעות לכך שבסדר האמירה יש קדימה לכלה-הארץ ("אני לדודי") לחתן-השמים ("דודי לי"), על דרך שבפסוק "יעמדו יחדו" גופא קודמת "די יסדה ארץ" ל"ימיני טפחה שמים" ("כנ"ל בח"א של השיעור).

לו תהלים קלט, ה.

לז זרה ח"ג קכט, א. ע"ח ש"ט פ"ד ועוד.

לח ראה ע"ח שי"ב פ"ב (מ"ת).

לט ראה תניא קו"א ד"ה "דוד זמירות".

מ שמות לב, טו.

מא ראה פלה"ר יתרו עמ' רכט (וסה"מ תרנ"א עמ' קיב); מגיד מראשית אחרית קיצורים וביאורים לד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" אות יב.

מב תניא, אגה"ק כ.

מעצמות מלכותו, היותו טוב ושמח בעצם). נדגיש שאם המלך משפיע לעם דווקא מתוך שמחה, צריך להיות בסיס של שמחה גם אצל העם כדי שהמלך יוכל להשפיע לו ("אין מלך בלא עם"), כמו שעוד נסביר.

לעומת הכלל, השייך להתהוות העולמות, התיקון הוא פרטי – ה"ארץ" המלכות היא אחת ואילו ה"שמים" המדות כוללים קצוות שונים, לכל אחד יש את התיקון הפרטי המדויק שלו. לפי דעת בית שמאי, הדעה של השמאל, הפרט יותר משמעותית¹⁰ – כמו שמקובל היום, להדגיש את הפרט ואת זכויות הפרט. לא שאין מקרים בהם הפרט נדחה מפני הכלל, אבל בגדול הפרט יותר חשוב ומודגש. זו חלק מהמגמה של תיקון ושכלול העולמות.

השפעת המלך

שוב, כלל גדול שבשביל השפעת המלך על הכלל הוא צריך להיות שמח, עד כדי כך שמוצדק להרוג מורד במלכות כדי שהמלך לא יהיה עצוב וההשפעה שלו לא תפסק. מהי ההשפעה הזו? הוא מסביר שההשפעה של המלך היא השפעה בפנימיות – כל העולמות מתהווים חסרים והמלך משפיע להם השפעה פנימית מהשלמות שלו.

אומות העולם מקבלות את השפע שלהם משבעים שרים – לכל אומה יש את השר שלה, והיא מקבלת ממנו את השפע ממנו היא ניזונה¹¹. אם כן, בשביל מה צריך מלך? המלך לוקח את השפע המקיף מהשר, שמתקבל בחיצוניות, ופועל שהוא יהפוך להיות השפעה פנימית שמתקבלת אצל העם. גם בעם ישראל, שאין להם שר והם מקבלים ישירות מה', צריכים את המלך כדי שההשפעה תהיה פנימית (זיווג ויחוד שנעשה על ידי המלך – כיחודים שעושים המקובלים – ועד לשלמות של "ביאת המשיח", לשון

ביאה וזיווג).

יש אנשים ששואלים – בשביל מה צריך מלך? בשביל מה צריך רבי? לכל יהודי יש קשר ישיר עם ה', אבל בלי רבי, בלי מלך, הוא יכול לקיים את כל התורה והמצוות וגם לקבל את כל השפע שהוא צריך אבל הכל בחיצוניות – כדי שהשפע יהיה בפנימיות, כדי שהקשר עם ה' יהיה 'פנימי', צריכים מלך.

הפגם ב"מלך לשפטנו"

בימי שמואל הנביא, כאשר בני ישראל שאלו מלך בפעם הראשונה – "עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים"¹² – כתוב "וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו"¹³ וה' אמר לו "כי לא אתך מאסו כי אתי מאסו ממלך עליהם"¹⁴. כיצד יתכן? הרי יש מצוה מפורש בתורה של "שום תשים עליך מלך"¹⁵! לפי מה שהסברנו עכשיו המלך לא בא במקום הקשר לה', אלא הוא מפנים את הקשר לה' ואת השפע שמקבלים מה'. מה הבעיה בכך שבני ישראל מבקשים מלך?!

רבי אייזיק מסביר במאמר שהבעיה לא היתה בבקשת מלך אלא בבקשה של "מלך לשפטנו" – ביטוי שחוזר בבקשה של העם ובהקפדה של שמואל על העניין. המלך צריך לשפוט במה שנוגע לו, לשמור על השמחה שלו בשביל ההשפעה הפנימית לכלל העם, אבל אם המלך חושב שהוא יכול לשפוט מדעתו בכל התחומים, גם בתחומים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, שהוא קובע את המוסר – זו בעיה. למלך יש את התחום שלו, "משפט המלך"¹⁶, אבל הוא צריך לדעת שיש את המסגרת הכללית של משפט התורה – של הקשר הישיר של ה', שהוא צריך להפנים

מט שמואל'א ח, ה.

נ שם פסוק ו.

נא שם פסוק ז.

נב דברים יז, טו. סה"מ צ לרמב"ם עשה קעג.

נג ראה שמואל'א ח, ט"ח והלכות מלכים פ"ד.

מד על כלל ופרט כח"ג ראה לקול"י מחז"ל פסחים ה, א.

מח ראה תניא אגה"ק כה.

בכל התנ"ך יש שלשה "תנה לנו" – "תנה לנו בשר", "תנה לנו אֶחָזָה" ו"תנה לנו מלך"^{סא}. כמה עולים שלשת הדברים שמבקשים כאן, **בשר-אחזה-מלך?** בדיוק **תריג** – כולל את כל **תריג** מצוות התורה, כל הכוחות לתקן-לשכלל-לעשות את העולמות בכל התיקונים הפרטיים הנדרשים. כמה עולה הביטוי החוזר, "תנה לנו"? **ישראל**. יש כאן הקדמה של ישראל לתורה, "ארץ קדמה", כמו שהוסבר – שלש פעמים **ישראל** (ארץ) ואז **תריג** מצוות ה' (תורה), בסוד הפסוק "ארץ ארץ ארץ שמעי דבר הוי"^{סב}. כמה עולה הכל יחד, ג'פ **ישראל** ועוד **תריג**, "תנה לנו **בשר**" – "תנה לנו אֶחָזָה" – "תנה לנו מלך"? 2236, הוי' פעמים **אלהים**, פעמיים "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{סג} (שאומרים בערב ובבקר).

שלשה תיקונים

מה הסוד של המלה הראשונה כאן, "תנה"? בקבלה זהו סוד שלשת מילויי שם אהיה – **קסא קמג קנא**^{סד}. למדנו לאחרונה^{סה} את דברי רבי לויק על התניא^{סו}, שמביא שהם בנצח-הוד-יסוד דתבונה ומקביל אותם (לפי הסדר) למלים צמצום-תכלית-קץ. איך נסביר אצלנו? מהו ה"תנה לנו בשר"? כמו שאמרנו, בשר הוא כינוי לברית, ספירת היסוד, ולזיווג שעל ידי היסוד. בכלל, "תנה לנו בשר" היינו תאוה ובקדושה היינו תיקון התאוות – "תאות צדיקים אך טוב"^{סז} ו"תאות צדיקים יתן"^{סח}. כאשר מבקשים "תנה לנו בשר" כמו שצריך, בדרך ארץ, בעצם מבקשים שה' יתן לנו כח לתקן את הברית, לתקן את כל התאוות. היסוד

אותו ולא להחליף אותו.

אם רוצים רק "מלך לשפטנו", בלי המסגרת של משפט התורה, רוצים ישראל (ארץ) בלי תורה (שמים). בעצם, זה מה שמנסים לעשות היום במדינה... רק בית הלל בלי בית שמאי יכול להיות איום ונורא. חייב להיות שההשפעה וההנהגה של המלך הן בתוך המסגרת הכללית של משפט התורה – רק ככה יהיה תיקון.

"תנה לנו" בשר-אחזה-מלך

בימי שמואל העם אומר "תנה לנו מלך לשפטנו" – יש בקורת של שמואל ושל ה', אבל הבקשה התקבלה ומכאן התחיל קיום מצוות "שום תשים עליך מלך". איפה עוד כתוב "תנה לנו"? יש "תנה לנו" עוד לפני כן, בתורה, איפה? ["תנה לנו בשר"]. נכון, הפעם הראשונה שכתוב "תנה לנו" היא בפסוק "תנה לנו בשר"^{טז}. בפשט זהו פסוק שלילי, העם נענש על הבקשה הזו, אבל צריך לפרש גם למעליותא. הרי "תנה לנו בשר" זו בקשה מוצדקת – מבקשים שיהיה מה לאכול! הבעיה היתה רק שבקשו לא בנימוס, בטרוניא, אבל הבקשה עצמה היא בסדר – יהודים צריכים לאכול כדי להתקיים. "בשר" גם רומז ליחוד של איש ואשה, "והיו לבשר אחד"^{טז}. ["שכינה ביניהם"]. נכון, כמו שכתוב אצלנו^{טז}, **בשר** בגימטריא "שכינה ביניהם"^{טז}, **אני אוהב אותך** וכו'. בשר הוא גם כינוי של הברית^{נח}, "ברית בשר"^{נט}. איפה יש עוד "תנה לנו"? איפה הבקיאים שלנו! ["תנה לנו אֶחָזָה"] נכון, יש רק עוד פעם אחת "תנה לנו" בתורה – בנות צלפחד אומרות "תנה לנו אֶחָזָה"^{סז}. זו גם בפשט בקשה חיובית, ביטוי של חבת הארץ.

סא ראה גם **שששועים יום יום** שופטים הערה מ.

סב ירמיה כב, כט.

סג דברים ו, ד.

סד ע"ח של"ה פ"ג.

סה שיעור ש"ק פרשת עקב.

סו אגה ק"ז.

סז משלי יא, כג.

סח ש"ס, כד.

נד במדבר יא, יג.

נה בראשית ב, כד.

נו יין משמח ח"ג ש"ד בתורה "עצם מעצמי ובשר מבשרי".

נד סוטה יז, א.

נח ראה זהר ח"א ח, א; תקו"ז יט (מא, ב).

נט ראה שבת קלז, ב.

ס במדבר כז, ד. וראה **קומי אורי** עמ"כ (ועוד) על "תנה

לנו אֶחָזָה" כתיקון הציונות.

שאר-כסות-עונה

נחזור להתחלה: רבי אייזיק מסביר את כל הענין של העמדת מלך – התהוות המציאות החסרה מתוך מחשבת "אנא אמלוך" ותודעת "אין מלך בלא עם" – כסוד הדעה של "ארץ קדמה". אמרנו^ט ש"ארץ קדמה" הוא התודעה של החתן, שצריך להקדים את הכלה ומתחייב בנישואין קודם כל לדאוג למילוי צרכיה הגשמיים, החל משאר, כסות ועונה.

האם אפשר להקביל את השלישייה הזו של "תנה לנו", שמתייחסת לטובה הגשמית של העם ולהשלמת חסרונותיו, גם לשאר, כסות ועונה? קודם כל נאמר רמז שמקשר: **שאר-כסות-עונה** בגימטריא 1118 – **"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"**^{טו} – בדיוק חצי מ"**תנה לנו בשר**" – **"תנה לנו אֶחָזָה"** – **"תנה לנו מלך"**, כנ"ל.

התחלנו לדבר^{טז} על הרמז העיקרי של שנת **תשפ"ג** – **"יום אחד"**^{טז} – **"מקום אחד"**^{טז} – **בשר אחד** (שלש הופעות ה"אחד" במעשה בראשית). זו שלישייה שבפירוש כבר הקבלנו באריכות לשאר-כסות-עונה^{טז}, וכאן מתאים לעשות את ההקבלות ביחד: קודם כל, מהו "תנה לנו בשר", "בשר אחד"? בפירוש "שארה", שמובנו בשר – הדאגה למזונותיה של האשה. למה שייך "תנה לנו אֶחָזָה"? ל"מקום אחד" ששייך לסוד הכסות (בעיקר לפי פירוש הרמב"ן, שצריך לייחד מקום מכובד ליחוד בין האיש והאשה) – בגד הוא מקיף קרוב ובית-אחוזתו הוא מקיף רחוק. "יום אחד" שייך לסוד העונה (לשון זמן) ובשלישייה

הוא ה"קץ" ("סיומא דגופא"^{טז}), **קץ-חי** (אותיות **יצחק**).

לאיפה שייך "תנה לנו אֶחָזָה"? [נצח]. נכון, בנות צלפחד רצו להנציח את אבא שלהן. הן טענו – אם אנחנו לא נחשבות כהמשך של אבא שאמנו תתייבם ואם אנחנו עומדות במקום בנים אנחנו צריכות לרשת^{טז}, הן רצו להיות ה"ברא כרעא דאבוה"^{טז} שמנציח את האבא. האחווה בארץ היא צמצום של ריכוז, להמשיך ולהנציח את החיים בנחלה.

אם כן, לאיפה שייך "תנה לנו מלך"? לספירת ההוד – "איהי בהוד"^{טז}, "הוד מלכות"^{טז}. עיקר הווארט כאן הוא שההוד הוא התכלית – המלך הוא התכלית של הכל, הכל מגיע לספירת המלכות וממנה מתחלק לכל העם.

יש חשיבות גדולה לסדר כאן: רואים שהסדר מתחיל ב"תנה לנו בשר" – קודם כל צריך לדאוג לעצם הקיום והבריאות של העם, שיהיה מה לאכול, שתהיה פרנסה. אחר כך צריך "תנה לנו אֶחָזָה" – שלכל אחד תהיה הנחלה שלו בארץ, מה שתלוי בשלמות הארץ. רק אחרי שתי ההקדמות האלה, כשהעם בריא ושבע ושמה, יושב בארץ ישראל השלמה כשלכל אחד יש את הנחלה שלו, מגיעה הבקשה של "תנה לנו מלך" – אחרי ההשפעה החיצונית רוצים גם את ההשפעה הפנימית. המלך צריך להיות שמח ושלם בשביל להשפיע, והעם צריך להיות שבע ושמח בשביל לקבל השפעה פנימית מהמלך. זהו הפשט בכך שבמצוות הציבור, שמתחילות מהעמדת מלך, מתחייבים רק אחרי שנכנסים לארץ (וגם כובשים ומחלקים אותה, וכל אחד יושב בבטחון בנחלתו)^{טז}.

טז עה בח"א של השיעור – נדפס לעיל.

טז עו ראה גם **יין משמח** ח"ג ש"ד בתורה "מצוות היחוד".

טז עז שיעורי ה' ו'ד' אלול השתא (שטרם פורסמו).

טז עח בראשית א, ה.

טז עט שם פסוק ט.

טז פ ראה הנ"ל הערה עו – שם ההקבלה היא לפי שיטת הרמב"ן, ש"שארה כסותה וענתה" היינו ענינים בדיווג עצמו, אך בהקבלה לפי הפשט – וכן הוא לפי סדר התורה – מתאים יותר לכוון את "בשר אחד" למצות עונה, כפשוטו, וממילא "יום אחד" שייך לשארה-מזונותיה של האשה דבר יום ביומו (כאשר בכל יום יש לאכול בשר... כנ"ל בח"א של השיעור).

טז סט "פתח אליהו".

טז ע ראה בבא בתרא קיט, ב.

טז עא ע"פ עירובין ע, ב.

טז עב ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

טז עג דה"א כט, כה; דניאל יא, כא.

טז עד סנהדרין כ, ב.

אם כן, כעת הקבלנו שלש שלישיות:
 "תנה לנו בשר" "בשר אחד" שאר
 "תנה לנו אֶחָזָה" "מקום אחד" כסות
 "תנה לנו מלך" "יום אחד" עונה

שלנו הוא "תנה לנו מלך" – עיקר הענין של המלך הוא ההשפעה הפנימית, השפעה עצמית, כמו ההשפעה העצמית של האיש לאשה בקיום מצוות עונה.

הַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ התהוות העולמות היא מכח מחשבת "אנא אמלוך" של ה' – ובמחשבה זו "ארץ קדמה".
- ♦ העם הוא חסר-שלמות בעצם – נגוע במום המודעות העצמית הנפרדת.
- ♦ שכלול-תיקון העולמות הוא החדרת בטול בעולם – ומצדו "שמים קדמו".
- ♦ הימין מחשיב יותר את עצם הקיום הבריא והשמח ולכן נוטה להקל והשמאל מחשיב יותר את התיקון לפי תורה – החדרת בטול (הנובעת מאהבה) – ולכן נוטה להחמיר.
- ♦ לפני הצמצום ישראל קדמו לתורה; אחרי הצמצום התורה קודמת לישראל; אך בשרשם בעצמות הרי הם אחד ממש.
- ♦ התהוות המציאות היא בדרך של עצם והתפשטות (המתרחקת מהעצם) ותיקון המציאות הוא בדרך של העלם וגילוי.
- ♦ מצד עצמות ה', "כי חפץ חסד הוא", ההתהוות היא כרצונו ובטלה אליו בעצם.
- ♦ "אני לדודי ודודי לי" אינן שתי מדרגות אלא יחוד אחד עצמי.
- ♦ תפקיד המלך הוא לקחת את השפע המקיף-החיצוני ולהחזירו בפנימיות.
- ♦ לכל יהודי יש קשר ישיר לה' – אך ללא מלך הכל נותר חיצוני יחסית.
- ♦ ההתהוות שווה לכולם (כלל) אך התיקון והשכלול הם באופן פרטני (פרט).
- ♦ הדגשת זכויות הפרט היא חלק ממגמת תיקון העולמות.
- ♦ השפעת המלך לעם תלויה בשמחתו – ולכן המורד במלכות (המעציב את המלך) חייב מיתה.
- ♦ למלך יש את תחומו שלו ("משפט המלך") והפגם הוא כאשר הוא חושב שביכולתו להחליף את התורה.
- ♦ בקשת "מלך לשפטנו" היא רצון במשטר של ישראל בלי תורה.
- ♦ שלש בקשות ישראל – "תנה לנו בשר", "תנה לנו אֶחָזָה", "תנה לנו מלך" – מתפרשות לחיוב.
- ♦ קודם כל יש לדאוג לרווחת ישראל, אחר כך להושיב אותם בנחלתם ואז מגיע הזמן להשפעה הפנימית על ידי העמדת מלך.
- ♦ השפעה פנימית דורשת שובע ושמחה של המשפיע (השלם) וגם של המקבל (חסר השלמות).
- ♦ ההשפעות הטובות לישראל הן בסוד "שארה כסותה וענתה" בין הדוד העליון וכנסת ישראל.

תעלומת המלה גט

שורות בגט כשיעור ההפסקות בין החומשים (ד שורות בין בראשית-שמות ויקרא-במדבר. יש קשר מובהק בין ספר ההפסק). ספר תורה שייך לתפארת, התורה "עמודא דאמצעייתא". בפרט, ההפסק בין החומשים הוא צמצום בין עולם לעולם (בארבעה עולמות אבי"ע), הפסק של 'אין' בין 'יש' ל'יש' (כמו שהתבאר בעניין הגט בשיעור בגליון הקודם).

ד. גט לשון שבר וכריתות². כריתות היא בחינת מיתה וגירושין דומים למיתה, כפתיחת מסכת קידושין "וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל". חתן דומה למלך אך הגירושין הם "וימלוך... וימת", מיש לאין (ואז נישואין שניים, המלך הבא, "אין מלך בלא עם" ר"ת עוד מלך. הקשר למלכות נוגע שוב לצמצום). כל זה שייך למדת הנצח, הנצחיות נכרתת ומתקיים "תמורת חיים מות", תמורת הנצח.

ה. גט לשון ספר, שטר. שטר הוא לשון שוטה, משטר ("אם תשים משטרו בארץ"), שייך להוה, ענף הגבורה.

ו. תוספות בשם רבינו תם: גט בגימטריא יב, ונהגו לכתבו ב"ב שורות (ומשמע שזהו טעם לשם גט¹). ועוד: גט הוא "ספר כריתות", ונאמר "זה ספר תולדות אדם", זה בגימטריא יב². "זה" שייך ליסוד. ונמצא ששני הטעמים בתוספות הם כנגד תפארת ויסוד, "גופא ובריתא חשבינן חד".

שם המסכת הוא גיטין. "וכתב לה ספר כריתות" מתרגם אונקלוס "ויכתוב לה גט פטורין". וכתבו הראשונים שכל שטר נקרא גט, אך ברוב המקומות סתם גט הוא גט אשה. בביאור מלת גט נאמרו כמה הסברים עניינים, ויש לכוון אותם כנגד ששה קצוות מחסד עד יסוד, כאשר הדעת מתפשטת בתוכם וכוללת אותם, "מפתחא דכליל שית" (הדעת היא חבור ובהעדרה יש גט), ואלו הם כסדר זה:

א. בכל התנ"ך אין מלה שיש בה אותיות ג"ט צמודות, סימן לפירוד בין הדבקים³. טעם זה שייך למדת החסד, שכן הרמז הוא שאין באותיות אלו זיווג, אהבה וחיבור, בחינת חסד.

ב. גט לשון גרוש ודחיה, "אבן אחת יש בכרכי הים וגטא שמה ומגרשת כל חברותיה"⁴ (היפך המגנט, אבן שואבת ומושכת את חברותיה). טעם זה שייך לגבורה, "שמאל דוחה". האבן הדוחה את חברותיה רומזת לאשה ה'דוחה' את בעלה לאחר שנמצא בה "ערות דבר" ואינה מוצאת חן בעיניו, ואזי הוא נוהג בהתאם ומגרש אותה, "כמים הפנים לפנים". אך לאחר הדחיה בשמאל, אפשר שהיא תנשא לאחר ב"ימין מקרבת".

ג. גט היינו ספר, דומה לספר תורה, כדברי ר"י (בתוספות) בשם הגאונים שנהגו לכתוב י"ב

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימות הרב.

א קהלות יעקב אלגאזי. דברי אליהו בשם הגר"א. וכבר העירו שיש עוד אותיות זוגות אותיות שאינן סמוכות בתורה, אך מכל מקום זהו טעם שאותיות אלו אינן סמוכות, ודוק. ב שלטי הגבורים לפי הירושלמי.

ג לבוש אבן העזר קכה, יא.
ד אך ראה תו"ט כאן, ואכמ"ל.
ה סמ"ג עשין נ.

פרקי אבות

פרק ד', משנה ה'

תורה ופרנסה

רַבִּי צְדוֹק אָמַר... וְאַל תַּעֲשֶׂה עֵטְרָה
לְהַתְגַּדֵּל בָּהּ וְלֹא קָרְדוּם לְחַתְנָךְ בָּהּ. וְכֹפֵן
הָיָה הַלֵּל אֹמֵר: וּדְאִשְׁתַּמְשׁ בְּתַנְא חֶלְף.
הָא לְמִדְתָּהּ, כָּל הַנְּהַנֶּה מִדְּבַרֵי תוֹרָה –
נִיטַל חַיָּו מִן הָעוֹלָם.

ידועה דעת הרמב"ם שאסור לתלמיד חכם להתפרנס מהציבור, אלא עליו לפרנס את נפשו ובני ביתו^א, כדברי משנתנו: אסור להשתמש בתורה כאמצעי להשיג כבוד, "עטרה להתגדל", או כל תועלת גשמית כמו פרנסה, "קרדום לחתוך". אמנם, במשך הדורות התקבל בישראל המנהג ליטול שכר עבור לימוד התורה, כדברי מרן הבית יוסף, או מצד הדין או משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך". נקודה עיקרית בזה היא שכוונת הלומד הינה לשמה, לשם שמים, ולא שהוא משתמש בתורה לצורכו.

בפנימיות: עם התקדמות הדורות יש יותר 'אמון' בכוונתו הפנימית של האדם שהיא לשם שמים. תחילה הנטייה היתה להחמיד ולומר שכל הנהנה מדברי תורה יש לחשוך שהוא עושה את התורה ככלי-קרדום לצורך פרנסתו, אך בהמשך נקבע להלכה שניתן לסמוך על יושרו של האדם וטהרת כוונתו, שהוא מכיר בחשיבות לימוד

נערך ע"י מנחם זאב וינגרט ע"פ הספר העתידי לראות אור בקרב א"י על ארבע המהפכות בלימוד התורה.

א רמב"ם בפירושו המשנה ובהלכות תלמוד תורה פ"ג הו"א.

התורה, ויש לו בזה שליחות לצורך כולם, ואזי השכר שהוא מקבל אינו אלא אמצעי כדי שיוכל לעסוק בתורה, ללמוד וללמד, להגדיל תורה ולהאדירה ולקרב את ישראל לאביהם שבשמים. על התורה נאמר "אֲדָרְךָ יָמִים בְּיָמֶיךָ בְּשִׂמְאוּלָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד"^ב – "למיימינים בה אורך ימים"^ג, הימין הוא לימוד תורה לשמה^ד, כשם שהתורה עצמה ניתנה בימין, "מימינו" אש דת למו"^ה, "ותורך נוראות ימינך". ואילו "בשמאולה עשר וכבוד" היינו "המשמאילים" שאינם עוסקים לשמה אלא לשם כבוד, "עטרה להתגדל" ולשם עושה, "קרדום לחתוך". אכן, מפסוק זה עולה שגם כוונת השמאל, לקבל עושר וכבוד, היא חיובית, והעושה זאת באמת זוהה לעושר וכבוד. ויש לפרש שמדובר על ימין ושמאל יחד, אלא שהימין הוא העיקר, הלימוד לשמה הוא העיקר והשגת העושר והכבוד היא הטפל. אז מתקיים הכלל הגדול בתיקון, להגביר את הימין על השמאל ו"לאכללא שמאלא בימינא". ימין הוא קו החסד, מדת הלל הזקן הנוטה להקל, ושמאל הוא מדת הגבורה, מדת שמאי המחמיה, ולכן מסתבר ששמאי יסכים לדברי הרמב"ם והלל יסכים לבית יוסף. שרש הלל ושמאי הוא במשה רבינו, משה ר"ת מחלוקת שמאי הלל, וגם בזה הימין גובה, "מוליך לימין משה"^ו. והלכה למעשה, "אלו ואלו דברי אלהים חיים והלכה כבית הלל"^ז, ללכת אחר הכוונה העיקרית, לימוד לשמה, בחינת ימין, ואז ניתן גם לקבל עושר וכבוד.

ב משלי ג, טז.

ג שבת סג, א.

ד רש"י שם בפירוש השני.

ה דברים לג, ב.

ו תהלים מה, ה. מובא בשבת שם.

ז ישעיה סג, יב.

ח עירובין יג, ב. וראה עוד לעיל בשיעור "זוגיות שמים וארץ" לגבי מחלוקת בית שמאי ובית הלל.

קדושת לוי

פרשת כִּי־תבוא

שובו בנים שובבים

שאומר את דברי התורה – הקול הוא הזכר- המשפיע ודברי התורה הם המלכות-המקבל, עולם הדבור. בפרט, קול ה' כאן הוא היסוד, "צדיק יסוד עולם", המשפיע במלכות, וכמו שיתבאר לקמן ביחס בין קול ובת קול. וברמו: **בקול הוי' אלהיך = יגלפזק**, שם היסוד בשם **מב**, רמז לתיקון הברית.

לשמוע את הכרוז

ובהמשך הפרשה: וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי וְאֲשֶׁר אֶנְכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם וְנִתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ עֲלֶיךָ וְעַל כָּל גּוֹי הָאָרֶץ¹. וכותב הקדושת לוי: והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך. יבואר על פי מאמר חכמינו ז"ל בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב שובו בנים שובבים. ובאמת כל איש ישראל זוכה לפי מדרגתו לשמוע זה הקול וכמאמר רבותינו ז"ל אף על גב דאיהו לא חזי מזלייהו חזי. ומזה הקול בא התעוררות תשובה לכל איש ישראל בכל יום. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל חוץ מאחר, כלומר את אחר אינו מעורר זה הקול לשוב בתשובה, רק אם יתעורר מעצמו לשוב בתשובה יקבלו אותו. אבל זה הקול אינו מעורר אותו לשוב בתשובה, כי הוא היה למעלה ולא שב לכך צריך להתעורר מעצמו בתשובה אבל את כל ישראל חוץ כו', מעורר זה

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לְעַם לְה' אֱלֹהֶיךָ. וּשְׁמַעַתָּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת מִצְוֹתָיו וְאֶת חֻקֵּי אֲשֶׁר אֶנְכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם.² כותב הקדושת לוי: וידבר משה והכהנים הלויים כו' היום הזה נהיית לעם גוי. פירש רש"י בכל יום יהיה בעיניך כחדשים³. ועל ידי מה, מחמת שאתה מאמין שבכל נשימה ונשימה אתה מקבל חיות חדש, אם כן אתה בריה חדשה, אם כן תזכה על ידי אמונה זו לשמוע בכל יום את מעמד הר סיני, ואם כן כיון שתשמע מעמד הר סיני זהו שאמר ושמעתי בקול ה' אלהיך, כי בלא זה אין אתה שומע בקול ה' רק דברי תורה, אבל כשאתה זוכה לשמוע בכל עת מעמד הר סיני, תזכה לשמוע בקול גופא של ה' אלהיך.

יש שמייעת דברי תורה גרידא, אך מי שמאמין שבכל נשימה הוא מקבל חיות חדשה מה', זוכה לשמוע כעת, בכל יום, את קול ה' במעמד הר סיני⁴, "ושמעתי בקול הוי' אלהיך"⁵. קול ה' הוא

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב י"א אייר תשפ"ב. א דברים כז, טו

ב ברש"י כאן "בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית". אך בפסוק לעיל כו, טז "היום הזה ה' אֱלֹהֶיךָ מִצְוֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ", פירש רש"י "היום הזה ה' אלהיך מצוך, בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום נצטוית עליהם".

ג קול מעמד הר סיני = 625, כה ברבוע, ה בחזקת ד.

ד בתורה כתוב תשע פעמים "בקול הוי' אלהיך", כולם בספר דברים. ט פעמים בקול הוי' אלהיך = י פעמים אור =

ו פעמים משה = לשכנו תדרשו ובאת שמה, כמו שהתבאר בפרשת ראה. ה דברים כח, א.

בהר סיני שייכת לעבודת הצדיקים, ושמיעת הבת קול האומרת "שובו בנים שובבים" שייכת לבעלי תשובה, כמובן. הדבר מתאים להבדל בין 'קול' ל'בת קול': קול לשון זכר ובת קול לשון נקבה, המקבלת מהקול. ובהקבלה לספירות: קול היינו זעיר-אנפין, פרצוף הזכר בכלל, וספירת היסוד בפרט, כנ"ל, ובת קול היינו פרצוף הנוקבא, מדת המלכות⁹. יסוד הוא מדת הצדיק, "צדיק יסוד עולם", והמלכות היא מדת בעל התשובה. אכן, גם בפסוקים על שמיעת הקול יש רמז לבעלי תשובה: "הסכת ושמע ישראל [ומה יש לשמוע?] היום הזה נהיית לעם להוי' אלהיך" = בעל תשובה. הדור שנכנס לארץ, ואליו מדבר משה, הוא דור של בעלי תשובה. כלומר, הצדיק עצמו צריך להיות גם בעל תשובה, "כל ימיו בתשובה", ומשיח בא להחזיר את הצדיקים בתשובה, שתהיה להם גם דרגת בעל התשובה. "משה משה לא פסיק טעמא בגוייהו" – משה הצדיק ומשה בעל התשובה.

תשובת הרשע

התבאר שאלישע-אחר לא שומע את הכרוז המעורר לתשובה. הכרוז הזה הוא במדת החסד, יד ימין המקרבת וקוראת לנו לעשות תשובה. אך אחר יכול לעשות תשובה מכח עצמו, במדת הגבורה, מדת יצחק אבינו, "פחד יצחק" (בהעלאה מלמטה כמו חפירת הבארות). זו היתה כוונת יצחק בברכו את עשו הרשע, לתת לו את הכח לעשות תשובה כזו.

רבי מאיר האמין ברבו, אחר, ואף רבי מאיר עצמו מכונה 'אחרים'¹⁰. הוא יכול לרדת אל ה'אחר' ולהעלות אותו, ועל ידי כך הוא "מאיר עיני חכמים"¹¹ לראות שגם מי שהתרחק בתכלית, מרצונו, יכול לעשות תשובה, כדברי רבי מאיר

⁹ המשך בעמ' 27 <<

¹⁰ ראה קהלת יעקב ערך בת קול.

¹¹ הוריות יג, ב. וראה תוספות סוטה יב, ב ד"ה אחרים. לקו"ש ח"י"ב פרשת בחוקתי שיחה א הערה 21.

¹² עירובין יג, ב.

הקול לשוב בתשובה. וזהו והיה אם, והיה לשון שמחה. אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, היינו הקול מלמעלה המשמיע בכל יום, היינו הבת הקול כנ"ל המשמיע בכל יום לשוב בתשובה.

בפרקי אבות נאמר "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה". וכן בכל יום יש כרוז האומר "שובו בנים שובבים"¹². ובגמרא מובא שרבי מאיר אמר לרבו אלישע בן אבויה, 'אחר', שיחזור בו, והשיב "כבר שמעתי מאחורי הפרגוד, שובו בנים שובבים חוץ מאחר"¹³. וביאר הבעל שם טוב שמהכרוזים הללו מגיעים לאדם הרהורי תשובה, בכל יום מחדש¹⁴, כעניין "איהו לא חזי מזלייהו חזי". אמנם "חוץ מאחר" דהיינו שהוא איננו שומע את אותה בת קול, כיון "שהיה למעלה ולא שב", אך באמת אם יתעורר בעצמו לעשות תשובה יקבלוהו, שהרי "אין לך דבר שעומד בפני התשובה"¹⁵.

ומה שנאמר "והיה אם שמוע תשמע", "והיה" הוא לשון שמחה, שמחת התשובה. ועוד, "אין והיה אלא מיד"¹⁶ – יש לשמוע מיד, דהיינו לעשות מיד כלי של מעשה בפועל להתעוררות הבאה מאותה בת קול. השמחה והזריזות כרוכות זו בזו, כמו אברהם שהלך לעקדה "בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו"¹⁷, וכמו הנצחון במלחמת היצר שאפשרי רק "בזריזות הנמשכת משמחה"¹⁸.

צדיק ובעל תשובה

בהשוואת שתי התורות של הקדושת לוי: יחסית, שמיעת קול ה' האומר את דברי התורה

1 אבות ו, ב.

2 זהר ח"ג קכו, א.

3 חגיגה טו, א.

4 כש"ט ח"א קמו. ח"ב רנה, שס. הוספות קא.

5 מגילה ג, א.

6 רמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"ד. תניא פ"ה.

7 ספרי ר"פ כי תבוא, ועוד.

8 תניא אגה"ק כא.

9 תניא פכ"ו.

ערבים זה בזה

בגוף האדם. לכן הערבות חלה רק לאחר שנכנסו ישראל לארץ, "כי כאשר נכנסו ישראל לארץ היו ישראל עם אחד"¹. ערבות הדדית, אחריות ומעורבות, היא היסוד לחיי הציבור במדינה יהודית מתוקנת, כאשר שמירת התורה והמצוות אינה רק 'ענין אישי' של האדם בביתו פנימה. על כל אחד ואחת מישראל יש אחריות לצבור כולו, ובמיוחד נושאים המנהיגים באחריות כלפי הכלל. על כולנו (גם 'הדתיים') לעשות תשובה בנידון זה, ולהגביר את התודעה של הערבות, המוציאה את האדם מרשות היחיד אל רשות הרבים של העם כולו. גם כשנראה שאין אפשרות להשפיע בפועל על המציאות, קיימת 'חובת המחאה' מתוך תחושת הערבות (ולבסוף, "חזקה על תעמולה שאינה חוזרת ריקם").

ערבות זו רוויה באהבה ושמחה, לשון עֲרָבוּת ומתיקות. "ליהודי אחד צריך להיות מתוק יהודי שני. יהודי אחד צריך להיות מעורב עם יהודי שני. יהודי אחד ערב ליהודי שני... נוסף על האחריות הפרטית של ירידת נשמתו בעולם הזה, עליו להרגיש באחריות הכלל!"²

בדורנו, הפעולות הנובעות מהערבות צריכות להתבטא בעיקר בקו החסד והאהבה. גם התוכחה במקום הנדרש, "את אשר יאהב יוכיח", היא מתוך אהבה (=תוכחה) ואמונה בנשמה האלקית שבכל אחד. ההטבה העיקרית היא בהארת אור האמונה, ובמיוחד "האור כי טוב" של פנימיות התורה. אכן בכלל הערבות לא רק להשפיע ללמד אלא לדעת לקבל-ללמוד מכולם, "איזהו חכם הלומד מכל אדם", כי בכל אחד יש נקודה מיוחדת שאין לאף אחד אחר.

בהר גריזים והר עיבל נעשו ישראל "ערבים זה לזה"³. קבלת התורה אינה רק מחויבות אישית, אלא גם אחריות והתחייבות על הזולת (וכך אדם מוציא את חברו ידי חובה במצוות, כי הוא עצמו נחשב 'מחויב בדבר' מדין ערבות), ולכן הצבור כולו נענש על חטאי היחידים. וודאי שכן הוא לטובה: "כולכם ערבים זה בזה, אפילו צדיק אחד ביניכם כולכם עומדים בזכותו"⁴. חובה מיוחדת מוטלת כלפי המעגלים הקרובים שיש לאדם השפעה עליהם, "הוכח תוכיח את עמיתך", "כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה, נתפס על אנשי ביתו"⁵, וראשי הקהל נושאים באחריות לקיום התורה בציבור כולו. אך קודם לכן, הערבות היא דאגה עמוקה לשלומם של כל אחד מישראל בגשמיות, "אנכי אערבנו", מתוך אהבת ישראל טבעית. בלי גשמיות אי אפשר לעבוד את ה' ברוחניות כראוי, ועל המנהיג להיטיב לעם קודם כל בגשמיות ואחר כך ברוחניות.

הערבות היא מצד אחדות ישראל. "ערבים זה בזה" היינו "מעורבים זה בזה"⁶, כאברים שונים

ה נתיבות עולם נתיב הצדקה פ"ו.
1 ספר השיחות תש"א עמ' 144. במהדורת לשון הקדש עמ' קכג.

נערך ע"י יוסף פלאי:
א רש"י דברים כט, כח.
ב תנחומא נצבים ב.
ג שבת נד, ב.
ד בעש"ט עה"ת פרשת כי תשא אות ט. לקו"ת פרשת בהעלותך לג, ג.

ניגון

ח' מרחשון תשפ"ב | 523

הסיפור החסידי

רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב | הפרה עלתה לשמיים

רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב נולד בשנת תפ"ו, לאביו רבי יצחק מדרוהוביטש. תחילה, רבי יצחק התנגד לבעל שם טוב, אולם בהמשך הפך למעריצו ושלח אליו את רבי יחיאל מיכל, שהיה לתלמידו ואף שימש אותו שנים אחדות. רבי מיכל הלחין ניגונים נפלאים, שהמפורסם שבהם נקרא "התעוררות רחמים רבים". בשעת פטירתו ביקש הבעש"ט מתלמידיו לשיר ניגון זה, ובסופו הבטיח לכל אדם שישיר את הניגון הזה בהתעוררות לתשובה, שהוא יצטרף לשירה בכל מקום שיהיה ויעורר עליו רחמים רבים לפני ה'. היה הראשון מבין צדיקי החסידות שאיחר את זמן התפילה, באומרו: "בדומה לשבט דן, הצועד בסופו של מחנה ישראל ואוסף את האבדות, אוסף אני את כל התפילות חסרות הכוונה ומעלה אותן למקורן". הוא התפרסם כדרשן בחסד, וכיהן כמגיד מישרים בקהילות ברודי, קאלק, זלוטשוב ויאמפאלי. שימש כמגיד בזלוטשוב עד פטירתו וקבורתו ביאמפאלי בכ"ה אלול תקמ"ו.

עד שנגמר כל כסף הנדוניה שקיבל. ומה בכל זאת שמר לעצמו? פרה. בכל בקר אשתו יצאה לרפת, חלבה את הפרה ומכך התפרנסו. אבל לא עבר זמן רב, והוא החל לחשוב שוב: איפה הבטחון שלי בקב"ה?

קרא לשוחט שישחט לו את הפרה, ובאותו יום חלק את כל הבשר לעניים. למחרת בבקר באה הרבנית לחלוב את הפרה, והנה אין פרה. פנתה לבעלה ושאלה: מה קרה לפרה? השיב רבי יחיאל: היא עלתה לשמיים. אשתו הצדקת הבינה מיד את

הכוונה, קיבלה זאת באהבה ואמרה: ה' יעזור... עבר זמן מה, והגיעה אל הרבי ר' מיכליע כלה ענייה שאין לה פרוטה לפרוטה להוצאת החתונה, ובכתה לפניו על שאין לה שמלת כלה לחתונה. הלך רבי מיכל לאשתו, וביקש ממנה שתתן את שמלתה היחידה לאותה ענייה. הצדקת הסכימה בחפץ לב, ולעצמה תפרה שמלה מבד של שק. כך חי רבי מיכל רוב ימיו בעניות גדולה, ורק באחרית ימיו זכה לעשירות.

דבר ראשון הבולט מן הסיפור הוא מאמר

כשהתחתן רבי יחיאל מיכל, קיבל מחותנו נדוניה עצומה: אלף גילדין, שנחשבו הון עתק. הצדיק חשב תחילה להשקיע את הכסף בעסק, ולהנות כל חייו מהכנסה בטוחה שתאפשר לו ללמוד בנחת. אך לאחר מכן, החל לחשוב: אם תהיה לי פרנסה קבועה כל החיים, מה יהיה עם הביטחון בקדוש ברוך הוא? לכן, במחשבה שניה, החליט החתן הצעיר להיפטר ממחצית הסכום ולחלק אותו לצדקה. קם והכריז: כל עניי העיר מוזמנים לקבל מתנה הגונה!

חברך חברה אית ליה, ולא נשאר עני שלא שמע על המציאה. רבי יחיאל חילק וחילק, וכל עני קיבל נדבה גדולה מתוך חמש מאות הגילדין. אזל הכסף, העניים יצאו מרוצים, אבל רבי יחיאל מיכל המשיך לחשב: הרי החמש מאות גילדין שנשארו גם הם פרנסה בטוחה! ומה יהיה עם הביטחון בה'?

פרסם שוב לכל העניים, ושוב חלק ביד רחבה,

העומד להיכנס לאותו בית חטאים? כיצד נוהגים ביהודי העומד לשבור את ראשו במתכוון? ראשית, וודאי שהאהבה תישאר במקומה. אולם יחד עם זאת, בוודאי ישתדל רבי מיכל בכל כוחו "לאפרושי מאיסורא [למונעו מאיסור]". כמו משה רבינו, ש"אוהב ישראל היה", ובכל זאת קצף ורגז על אנשי החיל במלחמת מדין, על מנת להפרישם מאיסור. ישנם יהודים יראי שמים, היכולים אף לזרוק אבנים על החוטא במטרה למנוע ממנו לחזור על כך. בוודאי שאם יש בכך כדי למנוע איסור חמור, הרי שזו הצלה של ממש. אך האם זה מועיל?

לאור הניסיון הרב שהצטבר, נדמה שלא כל כך בפרט שלא כל אבן נזרקה מתוך אהבת ישראל צרופה כשל רבי יחיאל מיכל. בבדיחות ניתן לומר כי רבי מיכל^ע, לשיטתו, בוודאי יעדיף לזרוק עליו יהלומים... הלא הוא מומחה בהשלכת ממונו לכל רוח, והיהודים הם עצמם יהלומים טובים. אם כן, ראוי שימצא מין את מינו!

ואם נחזור לנימה רצינית יותר: ישנו סוג נוסף של אבנים, מחוץ לאבני רחוב או אבני חן. בספר יצירה מכונות האותיות 'אבנים', והמילים הנבנות מהן – 'בתים'. זריקת אבנים יעילה באמת, היא זריקת אבני אותיות ומילים – ולרוב רצוי שגם הן תהיינה מהסוג היפה והמאיר, ולא הזול והפוצע. זריקת אבן כזו, מתוך אהבה ורחמים, מובטח לה שתכנס אל הלב ותפעל את פעולתה.

חז"ל, "הכל מן האישה". כמה שיכלה להקפיד ולהצטער על מעשיו של בעלה, היא בחרה ללכת בתמימות עם דרכו בקודש. אפילו הכסף אותו חילק בנדיבות, בא לו כתוצאה מנישואיו איתה... אולי אפילו כל המחשבות אודות הביטחון והעניים, באו בעצם מכח צדקותה שלה. הדבר השני הוא אהבת ישראל המופלאה של ווג הצדיקים. גם לאחר שנתנו וחזרו ונתנו, גם כאשר לא היה להם כל משען גשמי לבטוח בו, המשיכו לתת אפילו מבגדיהם שלעורם. נתינה זו מגלה בחדות כי גם כאשר דאג רבי מיכל למידת הביטחון של עצמו, בתוך ליבו דאג בעיקר לנצרכים שבעירו.

לכל אחד מגדולי הצדיקים, הבעל שם טוב ותלמידיו, ישנו ווארט מיוחד לגבי אהבת ישראל. כל צדיק הדגיש בסגנונו המיוחד עד כמה זו "אהבה רבה", בלי גבול וסייג. הוא היה אומר, כי אם היו לוקחים את כל האהבה של כל ההורים לילדיהם ומקבצים את כל האהבה יחד – כל האהבה הזו לא תגיע לאהבה שהקב"ה אוהב את הרשע הכי גדול שבישראל. ואחר כך המשיך ואמר לגבי עצמו: אם אני רואה יהודי שיוצא מ'בית חטאים' [כך כינה זאת], אהבת ישראל שלי אל אותו יהודי לא תשתנה בכהוא זה. בסך הכל אראה אותו כאילו נפל ושבר את ראשו, והוא זקוק לעזרה ראשונה דחופה – הרחמים רק יעצימו את האהבה שאני חש לו.

כשקוראים ביטוי כזה, יכולה לעלות שאלה: מה היה רבי מיכל עושה, אם היה רואה יהודי

המשך מעמ' 23 <<<

תשובה ויגאל, "לא ידח ממנו נדח". בארבעת הבנים בליל הסדר, אלישע הוא הבן הרשע, כמבואר בהקבלת ארבעת הבנים לארבעה שנכנסו לפרדס^{כז}, וגם הוא נגאל לבסוף.

"בין כך ובין כך קרוים בנים"^{קי}. רבי מאיר הוא בחינת משיח^{קט}, והוא יודע ש"סוף ישראל לעשות תשובה ומיד נגאלין"^{קכ}, גם אלישע אחר יעשה

יח קידושין לו, א.

יט כמו שאמר על עצמו "הא משיחון", ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג.

כ הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

כא ראה בהגדה של פסח סודות מן הסדר במילואים למגיד (עמ' 271).

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

תיקון להקאות

התינוקות שלנו סובלת מהקאות ולכן משקלה עולה באיטיות. אמנם יש שיפור מסוים לאחרונה, אך עדיין ההקאות נמשכות. מה עלינו כהורים לעשות באופן רחני ובאופן מעשי לטובת הילדה?

מענה:

כדאי ללמוד את הספר 'גוף נפש ונשמה', שם מוסבר שמערכת העיכול שייכת לספירת המלכות, וממילא כל מה שקשור למלכות (בחינת האשה בכלל) בעבודת ה', שייך לתיקון בעיית ההקאות וכו'. בגשמיות, כדאי להתייעץ עם מומחה בתחום הרפואה הטבעית. ברכה לרפואה שלמה והצלחה בכל.

ברכה לקמפיין 'הקול היהודי'

לחברים היקרים העוסקים במלאכה באתר החדשות והתחקירים "הקול היהודי". בעקבתא דמשיחא "האמת תהיה נעדרת" והשקד דווח בעלמא דשקרא, ובמיוחד בכלי התקשורת (בהם **השקר** הופך ל**קשר**, "קשר רשעים" שאינו של קיימא). בעת הזו, מצוה גדולה היא, לתועלת הצבור כולו, לחשוף ולגלות את האמת, לומר ולהפיץ אותה בכל מקום בטוב טעם ודעת, תוך שימוש לטובה בכלי התקשורת הכי עדכניים, לפי הדרכת תורתנו, תורת אמת ותורת חיים. דווקא חשיפת האמת, "אמת מארץ תצמח", תביא שלום, "האמת והשלום אהבו", ובע"ה נזכה בקרוב ממש לשלום אמת בארצנו הקדושה וגאולה שלמה לעולם כולו.

פתיית לב אדם

למד אצל הבעל שם טוב אלא אצל תלמידו המבוקש, המגיד ממעזריטש, אבל בהחלט ראה את עצמו כנכדו הרוחני של הבעל שם טוב וכממשיך דרכו. את דרכו החדשנית ומלאת החיות של הבעל שם טוב, לקח אדמו"ר הזקן והפך לשיטה ולדרך סלולה לדורות הבאים, וכך ישד את חסידות חב"ד. אדמו"ר הזקן תבע מחסידיו עבודה אישית מאמצת בכל תחומי עבודת ה' – בלמוד פנימיות התורה, בעבודת ההתבוננות בעת התפלה, באהבת ישראל לכל יהודי ובהפצת מעינות פנימיות התורה החוצה!

הפלאות שה' עשה

אחד היסודות החשובים ביותר שהנחיל לנו מורנו הבעל שם טוב הוא, שכל דבר שקורה בעולם מנהל על ידי ה' ותברך בהשגחה פרטית מפלאה. לנו כיום הדבר פשוט וברור, ואפלו נראה לנו מוזר שאפשר לחשב אחרת, אבל תדעו לכם, שלפני שהגיע הבעל שם

השבוע חגגנו יום מרכזי בחדש אלול: **חי אלול**, יום הולדת 'שני המאורות הגדולים' – מורנו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן בעל התניא.

הבעל שם טוב החל את דרכו בצדיק נסתר, עד שבשלב מסוים הצטוו מהשמים להתגלות ולהפיץ את תורתו ברבים. "כאשר תתפרסם דרכך יהיה העולם מוכן לביאת המשיח", כך נאמר לו על ידי המשיח עצמו. תנועת החסידות שחולל הבעל שם טוב הדליקה את הלבבות והציתה מחדש את האמונה בה' ובגאולה המתקרבת. הצתה זו הכניסה את החיות והרעננות בעבודת ה', במיוחד בעבודת התשובה של חדש אלול. הולדתו של הבעל שם טוב ביום **חי אלול** מלמדת אותנו על דרכו המיוחדת – להכניס **חיות** באלול! 47 שנים לאחר מכן, בדיוק באותו היום בשנה, יום חי אלול, ירדה לעולם נשמתו של רבי שניאור זלמן מליאדי, אדמו"ר הזקן. אדמו"ר הזקן אמנם לא

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

וערכתי בדיקה מקיפה ליציבות רגליה. תוצאות הבדיקה הרגיעו אותי. רגלי הכרסא שלמות, חזקות ומחברות היטב, כך שייכלתי לחזור ולשקע בה בבטחה. איך הייתי לדעתכם מרגיש אם במקום ארבע רגלי הכרסא הנצבות על גבי הקרקע היו מחזיקים אותה ארבעה אנשים בידיהם? אני מניח שהייתי מרגיש פחות יציב. גם אנשים חזקים עלולים להתעייף ובמצב כזה הייתי מוצא את עצמי בעצומה של מנוחת הצהרים מטל על הרצפה... בכלל, לכל אדם יש תנודות קלות בעמידה שלו על הקרקע, כך שגם אם הייתי רגוע שלא אפל – קשה לי לתאר שהייתי נרדם לשנת צהרים נוחה...

פגעת נשים לב: הכרסא המנוחת על הקרקע היציבה מאפשרת לי בדרך כלל מנוחה רגועה. למה? כי כך אני חושב לעצמי: כמו שאתמול עמדה הכרסא ביציבות ולא זזה או נשברה, כך יקרה מן הסתם גם היום. הקרקע היציבה מעולם לא נשמטה תחת רגלי. זוהי השקפה טבעית. כלומר, מחשבה של עולם הטבע. העולם נראה כאלו הוא מתנהל מעצמו, לפי חקים, מאז שנברא. מה מלמד אותנו הבעל שם טוב? שהכרסא עומדת יציבה כי... כך ה' רוצה! בשניה זו ממש אומר ה' לכרסא לעמוד במקום הזה ולאפשר לי את מנוחת הצהרים. אני יכול לישן ברגע כי אני סמוך ובטוח בה, שכל מה שמתרחש

טוב לעולם לא היה הדבר פשוט כל כך. היו אפלו מגדולי ישראל שלא חשבו כך. למה זה כל כך פשוט לנו? כי הבעל שם טוב למד אותנו עוד יסוד אמונה גדול ו חשוב, שאחרי שמעמידים את היסוד הזה נעשית האמונה בהשגחה פרטית למתבקשת מאליה. מהו אותו יסוד אמונה? ש'ה' מחדש את העולם כלו ובורא אותו בכל רגע מחדש. נכון, העולם נברא לפני חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים שנים, אבל זו לא היתה פעולה חד-פעמית. ה' לא ברא את העולם והלך לו לדרך...

איך דרש זאת הבעל שם טוב? ביום השני לבריאת העולם ברא ה' את השמים באמרו את המלים "יהי רקיע". בא דוד המלך ואומר לנו בספר תהלים כי "לעולם ה' דברה נצב בשמים". מהו אותו דבור של ה' שעומד ונצב לו בשמים? מסביר הבעל שם טוב, שהפונה היא לאותו דבור של ה' "יהי רקיע". כלומר, הרקיע לא נמתח פעם ומאז עומד לו מעל הארץ, אלא בכל שניה – "לעולם" – מורה ה' לשמים להברא מחדש.

מה יותר יציב?

היום הגעתי הביתה אחרי רכיבה מאמץ ביום חם והתרוחתי לי להנאתי על הכרסא הרכה והיציבה. לשניה אחת נבהלתי, כי נדמה היה לי שהכרסא מתנדנדת. זנקתי ממקומי

לו לקיים את השליחות שקבל בצורה טובה יותר.

איך דורש הבעל שם טוב את העקרון הזה? בפרשה שלנו מובאת מצות הבאת הבכורים לבית המקדש, וכך נאמר בה: "והיה פי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה... והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכון שמו שם". לאחר שיהודי מתיישב בנחלתו והוא מרגיש רגוע וסמוך על ה' יתברך, עליו לקיים בעצמו את סיום הפסוק – "והלכת אל המקום". עליו לדעת שהליכתו ממקום למקום אינה באה ממנו אלא מובילים אותו לממקלה. הכל בהשגחה פרטית. לשם מה? "לשכון שמו שם". כדי לפרסם שה' שוכן שם ובכל מקום!

שנזכה לחוש את השגחת ה' הפרטית ולישם את מטרתה! שבת שלום ומברך!

5?

אתי מתנהל בתשומת לב יחודית שלו יתברך. זוהי השגחה פרטית!

אֲנִיִּים עֲלֵיִם

אז יפה, הידיעה כי הכל מתנהל בהשגחה פרטית מעניקה לי בטחון ורגע. היא מאפשרת לי לראות כמה טוב ה'. כעת נצמד צעד נוסף, מהי המטרה הסמויה שיש לה' בשעה שהוא בורא את העולם בכל רגע ומשגיח על כל פרט שבו?

העולם נברא לשם מטרה. "נתאנה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בפתתונים". ה' רוצה שאנחנו, בני האדם, נמלא את העולם באור של אמונה, תורה ומצוות. בקצור: שנגביא גאולה. ההשגחה הפרטית מכוננת כל יהודי להכיר במטרה הזו. לשם כך אין לו להסתפק רק בידיעה כי ה' פועל לטובתו האישית. עליו להתאמץ לקרא בין השורות מה מזמן לו ה' יתברך ברגע זה, וכיצד מה שקורה אתו יגרם

את מי מעניינת מלכת אנגליה? ההתעניינות

העולמית בחילופי־הכתר הבריטי, למרות שאין להם כמעט שום חשיבות מעשית, חושפים כי מושג המלכות – שנראה כי חלף־עבר בעולם המודרני – עדיין נוגע בלב הציבור ומושך אותו. מהו תפקידו של המלך בעולם בכלל ובעם ישראל בפרט?

החסידות מסבירה כי בעומק המלך לא נועד רק לדאוג לרווחתו ובטחונו של הציבור, או להנהיג־לנהל אותו בצורה הטובה ביותר (דברים שיכולים לקרות גם בצורות שלטון אחרות) – המלך משקף עבור הציבור איזו שלמות פנימית, שלווה ושמחה, שחסרים לבני העם הטרודים בחיי היום־יום באופן קיומי. השלמות הזו היא המאפשרת לעם להפנים את כל השפע ששייך לו. הדברים הללו, הנכונים לאומות העולם, נכונים אפילו לעם ישראל – שלכל אחד ואחת מבניו יש קשר ישיר עם ה', הן בעבודת ה' והן בסיפוק צרכיו הגשמיים. ללא דמות של מלך יתכן שהאדם יעבוד את ה' לפי כל הפרטים והדקדוקים, וגם לא יחסר לו מאומה בגשמיות, אך הכל יוותר חיצוני – בלי היחוד הפנימי והעצמי שצריך להתקיים בין ה' ועמו.

הרב גינזבורג עוסק שנים רבות בסוגיות של מלכות ישראל – מתפקידי היסוד של המלך ומצוות הציבור ועד לסוגיות הציבור האקטואליות. בגליון שלפנינו שיעור עיקרי העוסק ביסודות הדברים – בהשפעה הפנימית הראויה של המלך (תוך השוואת הדברים גם ליחסי איש ואשה והדרך לשלום בית אמת).

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך